

---

## ŠTÚDIE

### LONGOBARDSKÍ KRÁLI 488 – 572

PETER B Y S T R I C K Ý

BYSTRICKÝ, P.: Longobardic Kings 488 – 572. *Vojenská história*, 11, 2, 2007, pp 3 –21, Bratislava  
The author studies the history of Longobards (also called as Lombards) since their arrival at the middle Danube around 487 to 572. His work stems mainly from Longobardic written sources by comparing them, pointing at their identity and differences. He adds to these sources from the Anglo – Saxon poem *Widsith*, Frankish chronicles and the work of Byzantine historian Procopius. At the beginning, he describes the victory of Longobards over Heruli in 507 that lead to the rise of power and the rise of the empire. The author follows the fate of the kings from two Longobardic dynasties, the Lething's, and the Gaus's. He focuses in particular on the kings Wacho and Audoin, from which the former won the crown violently and the latter hindered the legitimate heir his access to the throne. On the basis of the sources he studies their origin, family and kin relationships with other royal families and fills in or reconstructs their family trees. He perceives dynasty marriages that build up, confirmed or cemented the alliances among German monarchies as well as the Byzantine empire. Although the Longobards were the last German migrant tribes they were not lagging behind their neighbours in strengthening the royal government and authority. There also were king's murders, the fight for power and usurpation. As we can follow in the examples of the kings Wacho and Audoin, a forceful usurpation of the throne breaking common habits were taken beneficiary for the later development of monarchies. Often had it led ambitious kings to the power, who strengthened the empire. Moreover, they expanded their empires.  
Military History. Longobards. 5-6th century.

Funkcie germánskych kráľov (*\*kuningaz*) boli spočiatku obmedzené a súviseli najmä so súdnictvom a kultom. Vojenské funkcie mali volení velitelia, ktorí nemuseli pochádzať z urodzenej rodiny. V nepokojnom období sťahovania národov, keď sa Germáni usádzali na území Rímskej ríše a stávali sa kresťanmi, boli už králi predovšetkým vojvodcami. Hoci úrad kráľa bol dedičný, nového kráľa muselo ešte stále potvrdiť kmeňové zhromaždenie. Zhromaždenie tvorili pôvodne všetci slobodní mužskí príslušníci kmeňa. Po vytvorení veľkých kmeňových zväzov však mohlo trvať niekedy veľmi dlho, kým sa snem zišiel, preto sa zvolával len raz za niekoľko rokov, napríklad pred veľkou vojenskou výpravou. Význam zhromaždenia tak postupne upadal a právo rozhodovať o dôležitých otázkach preberal kráľ. Zároveň rástol aj vplyv vojenskej družiny, ktorá nepodliehala kmeňu, ale iba kráľovi alebo svojmu veliteľovi. Čím boli králi ako vojvodcovia úspešnejší, tým viac k nim prichádzali mladí a ctižiadostiví muži z rôznych kmeňov a ponúkali im svoje služby. Kráľ si vernosť svojej družiny mohol zabezpečiť dvoma spôsobmi: buď získal dlhodobé alebo jednorazové platby za spojenectvo s cisárom, alebo viedol koristnícke a dobyvačné výpravy proti svojim susedom, podroboval si ich alebo vymáhal od nich poplatky. Kým bol kráľ schopný zaistiť nové zdroje bohatstva, bez ohľadu na spôsob, družina ho nasledovala. Ak však bol slabý, nerozhodný alebo prehral vojnu, nebolo ťažké ho zradiť alebo opustiť. Bola to nakoniec práve družina a nie kmeňové zhromaž-

maždenie, od ktorého záviselo, či takýto neúspešný kráľ zostal vo funkcii aj naďalej alebo ho nahradil niekto iný.

Podľa longobardských prameňov sa po smrti legendárneho kráľa Lamissia (Laiamicho, Laamissio)<sup>1</sup> z rodu Gugingovcov kráľom Longobardov stal, možno niekedy v prvej polovici 5. storočia,<sup>2</sup> Leth (Lethu, Lethuc, Lecheth). Smrťou Lamissia Gugingovci pravdepodobne vymreli, pretože vzťah medzi ním a Lethom pramene neuvádzajú.

Leth bol pravdepodobne prvým kráľom novej dynastie, ktorá sa zrejme práve po ňom nazývala Lethingovci.<sup>3</sup> Nie je však isté, či rod Lethingovcov nastúpil ihneď po vymretí Gugingovcov. Na nevýrazných kráľov či dokonca celé rody pred Lethom mohli Longobardi jednoducho zabudnúť. Jedným z týchto zabudnutých kráľov by mohol byť Elsa, ktorého anglosaská báseň *Widsith* zo 6. storočia uvádza v jednom verši (117), medzi, ako sa zdá, longobardskými kráľmi Audoinom (Eadwine) a Agelmundom (Ægelmund).<sup>4</sup> Leth údajne vládol takmer 40 rokov. Po jeho smrti nastúpil jeho syn Hildehok (Hilde(h)oc, Aldihoc, Kildeoch, Gildoeth) a po ňom jeho syn Godehok (Gode(h)oc, Godeoch, Godioc, Godoin, Geldeoth). Godehok ako Hildehokov syn sa uvádza iba v Prologu k Rothariho zákonníku vydanom v roku 643, *Origo gentis Langobardorum* a *Paulus Diaconus* ich rodinný vzťah nespomínajú.<sup>5</sup> Podobnosť ich mien však naznačuje, že boli prinajmenšom príbuzní.<sup>6</sup> O Lethovi a Hildehokovi nevieme z prameňov vôbec nič, o Godehokovi<sup>7</sup> iba to, že za jeho vlády sa Longobardi presunuli „zo svojej krajiny“ (*de suis regionibus*) do Rugilandu,<sup>8</sup> kraja nazvanom podľa kmeňa Rugov (zhruba dnešný dolnorakúsky Waldviertel a Weinviertel). Avšak to, že s týmito tromi kráľmi nie sú spojené žiadne hrdinské príbehy, je najlepším dokladom, že na rozdiel od Agelmunda a Lamissia naozaj žili.

Keďže zničenie ríše Rugov a ich presídlenie do Itálie v roku 487 je v písomných prameňoch dobre zachytená udalosť, príchod Longobardov k Dunaju môžeme datovať najskôr do roku 488.

<sup>1</sup>K Agelmundovi a Lamissiovi pozri MALONE, K.: Agelmund and Lamicho. In: *The American Journal of Philology*, Vol. 47, 4/1926, s. 319-346; HARRIS, J.: Myth and Literary History: Two Germanic Examples. In: *Oral Tradition*, Vol. 19, Number 1, 3/2004, s. 3-19.

<sup>2</sup>MALONE, K.: Agelmund and Lamicho, s. 320; BYSTRICKÝ, P.: Longobardské dejiny a mytológia. Rozbor a porovnanie prameňov. In: *Vojenská história* 10, 1/2006, s. 19.

<sup>3</sup>*Origo gentis Langobardorum* 4 (vydanie *Origo gentis Langobardorum*, ed. G. Waitz, MGH *Scriptores rerum Langobardicarum et Italicarum saec. VI.-IX.*, Hannoverae 1878); *PAULUS DIACONUS, Historia Langobardorum* I. 21 (vydanie *Pauli Historia Langobardorum*, herausg. von G. Waitz, MGH *Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum separatim editi*, Hannoverae/Lipsiae 1878); *Historia Langobardorum codicis Gothani* 4 (vydanie *Historia Langobardorum codicis Gothani*, ed. G. Waitz, MGH *SS rer. Lang.*, Hannoverae 1878) má namiesto rodového mena *Lethingi* chybné *Adelingi*, čo však nie je meno, ale polatinčené longobardské slovo *adelingus* šľachtic (nem. *edel*).

<sup>4</sup>MALONE, K.: Agelmund and Lamicho, s. 344-346; HODGKIN, Th.: *Italy and Her Invaders*, Vol. V, Oxford 1895, s. 175.

<sup>5</sup>*Edictum Rothari, Prologus* (vydanie *Leges Langobardorum*, ed. F. Bluhme, MGH *Leges (in Folio) IV*, Hannoverae 1868, s. 2); *Origo gentis Langobardorum* 2; *PAULUS DIACONUS, Historia Langobardorum* I. 18; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 3; *ANDREAS BERGOMAS, Historia* 1 (vydanie *Andreae Bergomatis Historia*, ed. G. Waitz, MGH *SS rer. Lang.*, Hannoverae 1878, s. 221); *De regibus qui praefuerunt Winolis et statione eorum* (vydanie *Epitomae ex Pauli Historia factae*, ed. G. Waitz, MGH *SS rer. Lang.*, Hannoverae 1878, s. 195).

<sup>6</sup>Hoci mená Hildehok a Godehok sú germánske, ich druhá časť *-(h)oc(h)* sa vyskytuje iba v menách týchto dvoch longobardských kráľov. Je možné, že ide pôvodne o mená napríklad Hilderich a Goderich. Podobná koncovka *-uch* sa objavuje ešte v mene burgundského kráľa Gundiucha, pozri *IORDANES, Getica* 231 (vydanie *Jordan: O proischozdenii i dejanijach Getov*, Getica, ed. E. Č. Skržinskaja, Moskva 1960). *Jordanovi* burgundskí králi Gundiuch a Hilperic sú totožní s Gunderichom (436 – 473) a Chilperichom (443 – 480), ktorí boli súčasníci vizigótskeho kráľa Theodericha (Theoderida) II. (419 – 451). K tomu pozri FLOM, G. T.: Alliteration and Variation in Old Germanic Name-Giving. In: *Modern Language Notes*, Vol. 32, No. 1. (1917), s. 7-17.

<sup>7</sup>O význame piateho kráľa pozri POHL, W.: *Die Awaren. Ein Steppenvolk im Mitteleuropa 567-822 n. Ch.*, München 1988, s. 261-264. Porovnaj *IORDANES, Getica* 26: „ubi vero magna populi numerositate crescente et iam pene quinto rege regnante post Berig Filimer, filio Gadarigis, consilio sedit, ut exinde cum familiis Gothorum promoveret exercitus“.

<sup>8</sup>*Origo gentis Langobardorum* 3; *PAULUS DIACONUS, Historia Langobardorum* I. 19; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 3.

S týmto dátumom v podstate súhlasí aj byzantský historik *Prokopios*,<sup>9</sup> ktorý bol nezávislý od longobardských zdrojov. Podmanenie Longobardov Herulmi kladie do doby pred vládou cisára Anastasia (491 – 518). V blízkosti Dunaja ich zrejme poznal aj neznámy autor *Kozmografie* spracovanej okolo roku 500.<sup>10</sup> Prítomnosť novej kultúrnej skupiny v severovýchodnom Rakúsku dokladajú aj archeologické nálezy. Na prelome 5. a 6. storočia sa na brehoch Dunaja od Kremže po Tulln začali objavovať pohrebiská, ktorých výbava má mnohé spoločné znaky nielen s polabskými, ale aj českými, moravskými a maďarskými nálezmi.<sup>11</sup> Hoci archeologické pramene, čo sa týka prítomnosti nového obyvateľstva a polohy jeho sídiel, súhlasia s písomnými, v datovaní príchodu nie sú až také jednoznačné. Kým písomné pramene hovoria celkom jasne, že Longobardi prišli do Rugilandu krátko po zničení ríše Rugov, archeologické nálezy v Rakúsku a na Morave pripisované kmeňom dolnolabského pôvodu ich príchod už k roku 489 nepodporujú. Keďže dnes chýba akýkoľvek materiál, ktorý by sa dal datovať do roku 500, znamenalo by to, že longobardské údaje, založené na ústnej tradícii, sú nepresné alebo aspoň skreslené. Neskoršie datovanie počiatkov longobardského osídlenia podľa archeologických nálezov je úloha, ktorej riešenie nie je vôbec jednoduché. Archeológ *Jaroslav Tejral* rozpor medzi písomnými a archeologickými prameňmi v datovaní vysvetľuje tým, že, ak v budúcnosti po prípadnom objavení časnejších pamiatok nedôjde k úprave datovania a súčasné sa ukáže ako správne, hmotná kultúra polabských Longobardov sa mohla výraznejšie prejavovať až potom, ako sa zbavili herulskej nadvlády. Tento názor napokon potvrdzuje aj longobardská tradícia, podľa ktorej kmeň ešte nezaujal pevnejšie sídla a stále sa presúval.<sup>12</sup> Otázka, či Longobardi prišli k Dunaju už v roku 488, v roku 491 alebo ešte neskôr, nie je však pre nás v tejto chvíli podstatná. Tento dátum je dôležitý preto, že sa longobardská tradícia po prvýkrát stretáva so známymi historickými faktami.

Z datovania príchodu Longobardov do Rugilandu podľa roku porážky Rugov v longobardskej tradícii (*illo tempore – tunc, his temporibus – tunc*) je zrejme, že Godehok bol súčasníkom Odoakara (476 – 493) i ostrogótskeho kráľa Theodoricha (474 – 526). Godehok je tak prvým longobardským kráľom, ktorého vládu vieme aspoň približne časovo vymedziť a podľa nej datovať nielen nasledujúce udalosti, ale čiastočne aj predošlé. Dva výňatky z *Paulovej Históriae Longobardov* sice uvádzajú aj dĺžku jeho vlády, ako aj vlád iných longobardských kráľov, odkiaľ sa však ich autori dostali k týmto údajom, zostáva záhadou. Ich skutočná hodnota je preto malá.<sup>13</sup>

Kráľ Godehok zomrel v Rugilande a krátko po ňom aj jeho syn Klaffo (Claffo, Graffo), po ktorom nastúpil jeho syn Tato (Tatto). Longobardské pramene sa však v nástupcovi po Godehokovi rozchádzajú. Kým *Paulus* prevzal postupnosť kráľov z *Origo*, a tá z Prológu k longobardskému zákonníku, najmladšia *História Langobardorum codicis Gothani* vsunula medzi Godehoka a Klaffa ešte jedného kráľa menom Pero.<sup>14</sup> Dôvodov, prečo sa Pero nedostal do

<sup>9</sup>PROCOPIUS, De bello Gothico II. 14 (vydanie Procopii Caesarensis opera omnia vol. II, rec. J. Haury, De bellis libri V-VIII, Lipsiae 1963).

<sup>10</sup>PSEUDOAEETHICUS, Cosmographia I. 26: „Oceanus Turingos Herulos Sarmatas Marcomannos Langobardos Suevos Alanos“ (vydanie Cosmographia olim Aethici dicta, ed. A. Riese, Geographi latini minores, Heilbronae 1878, s. 84).

<sup>11</sup>TEJRAL, J.: *Morava na sklonku antiky*, Praha 1982, s. 194-195; TEJRAL, J.: K langobardskému odkazu v archeologických prameňoch na území Československa, SIA 1975/XXIII č. 2, s. 379-439; SVOBODA, B.: Čechy v době stěhování národů, Praha 1965, s. 225, 230-234; BÓNA, I.: Die Langobarden in Ungarn, *AAHung* 1956, s. 184-242; WERNER, J.: *Die Langobarden in Pannonien*. München 1962, s. 9-15.

<sup>12</sup>TEJRAL, J.: *K langobardskému odkazu*, s. 379-380 a 427-428.

<sup>13</sup>Podľa výpisu z *Históriae Longobardov* od *Paula Diacona* nazvanom *De regibus qui praeferunt Winolis et statione eorum* vládol Agelmund 33 rokov (podľa *Paula* iba 30) a Leth 40 rokov. Ešte viac údajov poskytuje *Istoria Langobardorum* (vydanie Epitomae ex Pauli Historia factae, ed. G. Waitz, MGH SS rer. Lang., Hannoverae 1878, s. 196), podľa ktorej Agelmund vládol 33 rokov, Lamissio 22, Leth 40, Hildehok 24, Godehok 17, Klaffo 28, Tato a Vacho chýbajú, Valthari 7, Audoin 21 a Alboin 3 roky v Itálii.

<sup>14</sup>Edictum Rothari, Prologus; Origo gentis Langobardorum 4; PAULUS DIACONUS, Historia Langobardorum 20; Historia Langobardorum codicis Gothani 3.

oficiálneho zoznamu kráľov, ktorý nechal kráľ Rothari (636 – 652) zhotoviť podľa vlastných slov pre potreby budúcnosti,<sup>15</sup> môže byť niekoľko. Autor *Histórie Langobardorum codicis Gothani* sa mohol pri čítaní alebo prepise svojich predlôh pomýliť a Pero sa v jeho spracovaní objavil jeho nepozornosťou. Mohol sa však o ňom dozvedieť z rovnakého zdroja (*sicut nostri antiqui patres ... asserunt*), z ktorého čerpal už pri opise migrácie Longobardov. Keďže ako jediný z longobardských prameňov jasne spomenul niekdajšie kmeňové sídla v Polabí, na rozdiel od nič nehovoriacich názvov krajov v *Origo* alebo u *Paula*, môže to znamenať, že sa nemýlil ani s kráľom Perom. Ak je však údaj *Histórie Langobardorum codicis Gothani* správny a Pero nielen žil, ale bol aj longobardským kráľom, musíme byť potom opatrní pri posudzovaní dôveryhodnosti kráľovského zoznamu v Prológu k Rothariho zákonníku, ktorý bol napokon spracovaný tiež iba na základe spomienok starých ľudí (*per antiquos homines*). Rothariho slová sú dôkazom, že ani on, hoci bol kráľom, nevedel veľa o svojich predchodcoch, a aby mohol dať ich mená zapísať, musel sa obrátiť na starcov, ktorí mohli uvádzať odlišné mená kráľov i rôznu postupnosť. Keďže týmito súpismi panovníkov sa sledovali nielen historické, ale aj politické a propagačné ciele, niektorí králi mohli byť vynechaní aj zámerné. *Herwig Wolfram* upozornil, že 17 kráľov, vrátane Rothariho, je nielen v tomto longobardskom zozname, ale aj v amalovskej genealógii, ktorú pre potreby dvora zostavil *Cassiodorus*, rímsky štátnik a historik v službách kráľa Theodoricha. V jeho spracovaní rodokmeňa, ktoré prevzal aj *Jordanes*, bol sedemnástym ostrogótskym kráľom Athalarich, Theodorichov vnuk. *H. Wolfram* ďalej poukázal na to, že sedemnást generácií delí aj Aenea a Romula. Nazdáva sa, že *Cassiodorus* zostavil a upravil amalovský rodokmeň tak, aby naznačil, že Athalarich je novým Romulom. Rovnaký zámer predpokladá aj u kráľa Rothariho, ktorý chcel zase ukázať, že jeho kráľovstvo je rovnocenné s predošlým.<sup>16</sup>

V prípade, že Pero nebol kráľom, mohol byť významným vojenským veliteľom, zakladateľom novej dynastie alebo predkom kráľa Klaffa. Zmienku o ňom nemôžeme prehliadnúť ani preto, že práve po ňom nastúpili traja králi, ktorí používali skrátené tvary mien s koncovkou *-o*.<sup>17</sup> Mená tvorené rovnakým spôsobom však mali aj neskorší longobardské králi, ich synovia alebo vojvodovia, napríklad Ag(g)o, Aio, Aldo, Allo, Amo, A(t)to, Berto, Billo, Faro, Iffo, Kako, Lupo, Paldo, Pemmo, Subo, Tunno, Wiffo, Taso, Tatzo, Teudo, Zotto. Vieme, že Ago (Acquo) bolo skrátením mena kráľa Agilulfa (590 – 616), Aio by mohol nahrádzať A(h)istulfa, Atto Athalgisa, Pero Peredea, Faro Faroalda atď. Dvoj- a trojslabičné mená s rovnakým zakončením, ktoré až do 6. storočia boli skôr výnimkou, sa v tomto čase začali objavovať aj u iných Germánov, napríklad Sasov a Bavorov. Určiť, či išlo o módnú vlnu v rámci jedného kmeňa, väčšieho regiónu alebo o celogermánsky jav, si vyžaduje ďalší výskum výskytu germánskych mien v čo najširšom prostredí v rovnakom časovom období. Vyvodiť závery iba na základe longobardských mien nie je možné, pretože počet dochovaných mien pred a po príchode Longobardov do Itálie v roku 568 je neporovnateľný.

<sup>15</sup>Edictum Rothari, Prologus: „Tamen quamquam haec ita se habeant, utilem prospeximus propter futuris temporis memoriam, nomina regum antecessorum nostrorum, ex quo in gente nostra Langobardorum reges nominati coeperunt esse, in quantum per antiquos homines didicimus, in hoc membranum adnotari iussimus“; SCHMIDT, L.: Geschichte der Deutschen Stämme, Die Ostgermanen, München 1934, s. 577. K tomu pozri POHL, W.: Memory, identity and power in Lombard Italy. In: *The uses of the past in the early Middle Ages*, ed. by Yitzhak Hen, Cambridge University Press 2000, s. 12-15.

<sup>16</sup>CASSIODORUS SENATOR, *Variae* IX. 25: „iste Hamalos cum generis sui claritate restituit, evidenter ostendens in septimam decimam progeniem stirpem nos habere regalem“ (vydanie Cassiodori Senatoris *Variae*, ed. Th. Mommsen, MGH, Auctores Antiquissimi XII, Berolini 1894); IORDANES, *Getica* 79-81; WOLFRAM, H.: *Intitulatio I. Lateinische Königs- und Fürstentitel bis zum Ende des 8. Jahrhunderts*. *MIÖG* 1967, Erg.-Bd. 21, s. 99-103. Pozri tiež GRIERSON, P.: Election and Inheritance in Early Germanic Kingship. In: *Cambridge Historical Journal*, Vol. 7, No. 1, 1941, s. 4-5; HEATHER, P.: Cassiodorus and the Rise of the Amals: Genealogy and the Goths under Hun Domination. In: *The Journal of Roman Studies*, Vol. 79 (1989), s. 109-110; MOISL, H.: Kingship and orally transmitted „Stammestradiation“ among the Lombards and Franks. In: *Die Bayern und ihre Nachbarn I*, Wien 1985, s. 115-116.

<sup>17</sup>HAUPTFELD, G.: Die Gentes im Vorfeld von Ostgoten und Franken im sechsten Jahrhundert. In: *Die Bayern und ihre Nachbarn I*, Wien 1985, s. 124.

Okolo roku 505 sa Longobardi z Rugilandu presunuli na „otvorené polia“ (*campi patentes*), v ich jazyku nazývané *feld*. Ich poloha nie je známa, avšak na rozdiel od predošlých krajín bolo ich hľadanie jednoduchšie, pretože poznáme oba kraje, medzi ktorými sa *feld* nachádzal – Rugiland na ľavej strane Dunaja a rímska provincia Panónia. *Ludwig Schmidt* ho stotožňoval s maďarským Alföldom ležiacim medzi Dunajom a Tisou.<sup>18</sup> Jeho predstava, pri ktorej vychádzal zo svojho predpokladu, že Heruli sídlili na Slovensku, ako aj z vtedajšieho stavu archeologického výskumu, je už v súčasnosti odmietnutá. Dovtedajšie názory zhrnul a zhodnotil maďarský archeológ *István Bóna*, avšak otázku, či *feld* ležal na Moravskom poli, v Kisalfölde v severozápadnom Maďarsku a priľahlom Burgenlande alebo vo Viedenskej kotline, ponechal otvorenou.<sup>19</sup> Dnes sa väčšina bádateľov prikláňa k názoru, že *feld* sa nachádza v Tullnerfelde, nevelkej roviny na pravej strane Dunaja, pretože na rozdiel od ostatných lokalít sa tu nálezy pripisované Longobardom vyskytujú v značnom počte. V pamäti Longobardov sa spomienky na *feld* uchovali zrejme práve preto, že bolo pôvodne rímskym územím.<sup>20</sup> Prečo však Longobardi opustili Rugiland, kde podľa *Paula* našli úrodnú pôdu, a presťahovali sa do *feldu*, nie je celkom jasné. Možno Rugiland nebol až taký úrodný, ako ho prikrášlil *Paulus*, pretože *Prokopios* hovoril o území, ktoré Rugovia kedysi obývali, ako o „pustom“ (*en chóra erémó*). Dokonca aj podľa prorocтва svätého Severína bude slovami jeho životopisca *Eugippia* celá oblasť taká vyčerpaná, že lúpežníci budú otvárať dokonca aj hroby mŕtvych v nádeji, že nájdu zlato.<sup>21</sup>

Ak však nešlo o ťažkosti s užívaním sa v „pustom“ Rugilande, je možné, že sa Longobardi prechodom na pravú stranu Dunaja snažili uniknúť z moci Herulov. Keďže zo žiadneho prameňa sa nedozvieme veľa o ich vzájomných vzťahoch, nie je vylúčené, že Longobardi sa do Rugilandu sťahovali proti vôli Herulov, ktorým sa ich odtiaľ najprv podarilo vytlačiť do *feldu*, kde si ich následne chceli podrobiť úplne. Zrejme uspeli, ako sa dá vyčítať nielen z *Prokopia*, ale dokonca aj z *Paula*, ktorý spomenul vzájomné zmluvy (*foedera*) a záujem opäť uzavrieť mier (*serendae pacis gratia*). Možno však nešlo o presun tých Longobardov, ktorí už sídlili v Rugilande, ale o príchod nových polabských skupín pod vedením Pera a prichádzajúcich z Čiech, ktoré zaberali ďalšie a ďalšie územia.<sup>22</sup> Dôvody k vojne medzi Herulmi a Longobardmi mohli byť ešte iné. Herulského kráľa Rodulfa ako „syna v zbrani“<sup>23</sup> mohol ostrogótsky kráľ Theodorich nabádať, aby Longobardov z *feldu* vytlačil alebo im zabránil preniknúť ďalej do Panónie alebo Norika. Nie je vylúčené, že vojna medzi Herulmi a Longobardmi súvisela s vojnou Frankov proti Vizigótom a bola buď výsledkom byzantskej diplomacie alebo spolupráce medzi Frankmi a Longobardmi. V takom prípade by prvý krok k vojne mohli urobiť Longobardi a nie Heruli. Dôkazy o tom v písomných prameňoch samozrejme nie sú, avšak Heruli, rovnako ako Vizigóti, boli spojencami Ostrogótom a oba kmene sa dostali do konfliktu so svojimi susedmi práve v čase, keď sa už aj také zlé vzťahy medzi Byzantskou ríšou a Ostrogótmami ešte viac zhoršili.

Vojna medzi Herulmi a Longobardmi vraj začala tri roky po longobardskom príchode do *feldu*. Podľa *Prokopia*<sup>24</sup> Heruli napádali ostatných barbarov, podmaňovali si ich a vyžadovali od nich

<sup>18</sup>SCHMIDT, L.: Die Ostgermanen, s. 578 s pozn. 2). K tomu pozri DOBIÁŠ, J.: Dějiny československého území před vystoupením Slovanů, Praha 1964, s. 307 s pozn. 75).

<sup>19</sup>BÓNA, I.: Die Langobarden, s. 231-233.

<sup>20</sup>ADLER, H.: Das „feld“ bei Paulus Diaconus. In: *Archeologia Austriaca*, Beiheft 14, Teil II, 1976, s. 252-282; WOLFRAM, H.: The Roman Empire and Its Germanic People, Berkeley-Los Angeles 1997, s. 280; TŘEŠTÍK, D.: Príchod prvých Slovanů do Českých zemí v letech 510-535. In: *Český časopis historický* 1996/94 č. 2, s. 264.

<sup>21</sup>PROCOPIUS, De bello Gothico, II. 14; EUGIPPIUS, Vita sancti Severini 40 (vydanie Eugippii Vita sancti Severini, MGH, Auctores antiquissimi I/1, rec. H. Sauppe, Berolini 1877); HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 122.

<sup>22</sup>HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 124; WOLFRAM, H.: *The Roman Empire*, s. 280. K tomu pozri TŘEŠTÍK, D.: *Príchod*, s. 264-265.

<sup>23</sup>CASSIODORUS, *Variae* III. 3 a IV. 2.

<sup>24</sup>PROCOPIUS, De bello Gothico II. 14; Origo gentis Langobardorum 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 19; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 4.

poplatky. S jeho správou súhlasia aj svedectvá, ktoré zachoval *Eugippius*<sup>25</sup> a *Ennodius*.<sup>26</sup> Keď sa však cisárom stal Anastasios, už vraj nemali proti komu bojovať a v mieri zotrvali tri roky. Heruli nemali nijaký dôvod útočiť na Longobardov, ktorí sa voči nim údajne ničím neprevinili ani neporušili žiadne dohody. Herulský kráľ Rodulf vojnu začal vraj iba preto, že ho jeho súkmeňovci, dožadujúci sa vojenskej výpravy, začali pre nečinnosť urážať a nazývať ho zženštilým a zmäkčilým. Longobardi sa chceli vojne s Herulmi vyhnúť a boli ochotní vyrovnáť dlh, ak nejaký ich nedopatrením vznikol. Sami dokonca navrhli platiť ešte viac, ak si Heruli myslia, že sú ich poplatky nízke. Keď Rodulf odmietol aj tretie posolstvo, Longobardi ho varovali, že na svojej strane budú mať Boha,<sup>27</sup> pretože neponesú vinu na tejto vojne. Podľa *Prokopia* v tom čase totiž už boli Longobardi kresťanmi, kým Heruli zostávali ešte pohanmi. Avšak vzápätí podáva dôkaz, že ani Longobardi sa ešte celkom nevzdali pohanskej viery, o ktorej sa *Paulus* po vyrozprávaní bájky o Vodanovi už nezmiene. Keď sa vraj obe vojská k sebe priblížili, oblohu nad Longobardmi zakryli čierne mraky, nad Herulmi však zostala obloha až nezvyčajne jasná. Tento úkaz bol pre Germánov najhorším znamením, pretože zrejme súvisel s uctievaním boha vojny Donarom (Thor), ktorý vládol hromom a bleskom. Sebavedomých Herulov, ktorí sa spoliehali na svoju početnú prevahu, Longobardi porazili. V bitke utrpeli veľké straty a po smrti Rodulfa začali bezhlavo utekať. Longobardi ich prenasledovali a nakoniec sa ich zachránilo len niekoľko. *Prokopios* túto vojnu datoval do roku 494, avšak Rodulf bol nažive ešte v roku 507, keď si ho Theodorich adoptoval za syna v zbrani.<sup>28</sup> Možno spojil dve rôzne udalosti, napríklad príchod Longobardov do Rugilandu alebo *feldu* a ich víťazstvo nad Herulmi v roku 508 alebo neskôr.

Vojnu s Herulmi opísal aj *Paulus*,<sup>29</sup> avšak úplne inak. K stručnej správe z *Origo* pripojil heroicko-tragickú ságu, podľa ktorej vojnu zavinieli Longobardi. Nie však všetci, ale iba jeden – Tatova dcéra Rumetruda, známa iba z tohto príbehu. *Paulus* sa ani nesnažil ospravedlniť jej konanie. Jeho postoj k nej cítiť celkom jasne podľa spôsobu, akým sa o nej vyjadroval: zachvátená ženským hnevom, najkrutejší netvor alebo hrozná žena.<sup>30</sup> Podľa povesti prišiel Rodulfov brat k Tatovi, aby uzavrel mier. Keď sa už vracal domov, Rumetrudu, ktorá nevedela o jeho návšteve, uchvátila nádhra a veľkosť jeho sprievodu. Dozvedela sa, že patrí bratovi herulského kráľa, a rozhodla sa pozvať ho k sebe. Herul pozvanie prijal, avšak keď zistila, že nie je taký, ako si ho podľa veľkého sprievodu predstavovala, začala sa mu vysmievať. Host' sa začal brániť rovnakým spôsobom, čo ju ešte viac nahnevalo. Začala síce predstierať ochotu uzmierniť sa, so svojimi sluhami však pripravovala jeho vraždu. Na znamenie ho v jej príbytku nič netušiaci kopijami zabili. Keď sa Rodulf do počul o smrti svojho brata, podľa *Paula* porušil dohodu (*foedus inrumpens*), ktorú len teraz s Tatom uzavrel, a vyhlásil Longobardom vojnu. Sebaistý Rodulf bitku nakoniec prehral a stratil nielen kráľovstvo, ale i život.

Ak jadro príbehu vychádza zo skutočných udalostí, môžeme predpokladať, že medzi Herulmi a Longobardmi prebiehali rokovania o mieri, ktoré skončili vraždou jedného z herulských poslov. Z príbehu sa však už nedozvieme, prečo sa tieto zmluvy obnovovali ani prečo prišli Heruli k Longobardom a nie naopak. Skutočné dôvody herulskej návštevy mohla longobardská tradícia zamlčať aj zámerne, aby sa zabudlo na ich podrobenie a poplatky, o ktorých však zanechal

<sup>25</sup>EUGIPPIUS, *Vita Sancti Severini* 24. 3.

<sup>26</sup>ENNODIUS, *Descriptio vitae beatissimi Antoni monachi* 13 (vydanie Magni Felicis Ennodi Opera, rec. F. Vogel, MGH, AA VII, Berolini 1885).

<sup>27</sup>Ku kresťanstvu Longobardov pozri FANNING, S. C.: Lombard Arianism Reconsidered. In: *Speculum*, Vol. 56, No. 2. (1981), s. 241-258; BÓNA, I.: *The Dawn of the Dark Ages – The Gepids and Lombards in the Carpathian Basin*. Budapest 1976, s. 84-90; BEDNAŘÍKOVÁ, J.: *Stěhování národů*. Praha 2003, s. 273; DROBERJAR, E.: *Věk barbarů*. Praha 2005, s. 163.

<sup>28</sup>SCHMIDT, L.: *Die Ostgermanen*, s. 552 a 578. K datovaniu pozri tiež TŘEŠTÍK, D.: *Příchod*, s. 262.

<sup>29</sup>PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 20; BÓNA, I.: *The Dawn*, s. 24; MOISL, H.: *Kingship*, s. 114.

<sup>30</sup>PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 20: „furore femineo succensa ... atrocissima belua ... crudelis femina“.

svedectvo *Prokopios*. Je tiež možné, že príbeh o zákernej kráľovej dcére je starší a k tejto vojne bol pripojený až neskôr, aby sa ním zakryli skutočné dôvody alebo ich nahradili, ak upadli do zabudnutia.

Po porážke a smrti kráľa Heruli, ktorí sa nepripojili k Longobardom, odišli. Väčšina smerovala ku Gepidom, iní sa podľa *Prokopia* vydali „na ostrov Thule“. *Prokopios* napísal, že Heruli, kým sa dostali k Dánom, prešli krajinou osídlenými Slovanmi a „veľkou pustinou“ popri Varnoch. Cestou sa s nikým nedostali do sporu. Nakoniec nastúpili na lode, preplávali cez more a usadili sa neďaleko švédskych Gautov. Keďže medzi tými Herulmi, ktorí odišli na sever, boli mnohí z kráľovského rodu, môžeme predpokladať, že Škandinávia bola domovom iba pre členov kráľovskej rodiny, niektorých veľmožov, veliteľov a ich družiny. Na sever sa tak vracali iba tí, ktorí buď sami alebo ich predkovia odtiaľ odišli. Podľa *Jordana* Herulov z ich niekdajších domovov v Škandinávii vypudili Dáni. Ak by však išlo naozaj o Dánov, mohlo sa tak stať najskôr koncom 5. storočia. Je preto pravdepodobnejšie, že *Jordanes* spojil dve rôzne udalosti a Dáni vytlačili až tých Herulov, ktorí sa po porážke od Longobardov snažili dostať sa na sever. Táto interpretácia *Jordanovho* textu je však v rozpore s tým, čo o ich pokojnej ceste napísal *Prokopios*.<sup>31</sup>

Niektorí bádatelia<sup>32</sup> sa nazdávajú, že boje medzi Longobardmi a Herulmi zanechali stopy aj v anglosaskej básni *Widsith*, epose *Beowulf* a v severských ságach a kronikách, ktoré opisujú porážku a smrť legendárneho škandinávského kráľa Hrothulfa Krakiho (Hrothwulf, Hróthulf, Hrólfur Kraki, Rolf Krage, Rolfo/Roluo Krake/Krag), príslušníka dánskeho rodu Scyldingovcov (Skjöldungovcov) znepriateleného s kmeňom, rodom alebo klanom Heaðobeardov.<sup>33</sup> Iní<sup>34</sup> vidia

<sup>31</sup>JORDANES, *Getica* 23-24; PROCOPIUS, *De bello Gothico* II. 15.

<sup>32</sup>WESSÉN, E.: De nordiska Folkstammarna i Beowulf, Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Handlingar, 36.2, Stockholm 1927, upozornil na podobnosti medzi Hrothulfom a Rodulfom. Podľa jeho teórie „výmeny mien“ boj medzi Scyldingovcami a Heaðobeardmi v epose *Beowulf* odráža historický konflikt medzi Dánmi a Herulmi. Vychádzal zo správ historikov *Jordana*, *Prokopia* a *Paula Diacona* o Heruloch. Vyslovil názor, že vojnu medzi Dánmi a Herulmi, ako aj ich skoršie porážky zachytáva tá časť eposu, v ktorej Heaðobeardi zaútočili na Scyldingovcov. Jeho teóriu a metódy napadol napríklad *R. W. Chambers* v druhom vydaní svojho úvodu k *Beowulf*ovi, niektoré podobnosti medzi osudmi Rodulfa a Hrothulfa sú však príliš veľké na to, aby sme ich mohli odmietnuť bez ďalšieho výskumu. Wessénovu teóriu neskôr doplnil a rozšíril LUKMAN, N. C.: Skjoldunge und Skilfinge: Hunnen- und Herulerkönige in Ostnordischer Überlieferung, Classica et Mediaevalia: Dissertationes 3, Copenhagen 1943. Podľa *N. Lukmana* legendy o Scyldingoch nie sú pôvodné a nezobrazujú udalosti v predvikingskej Škandinávii, ale čerpajú z udalostí v strednej Európe v období sťahovania národov a z bojov Hunov, Ostrogótov, Herulov a Longobardov. Na myšlienky *N. Lukmana* nedávno nadviazal HEMMINGSEN, L.: By Word of Mouth: The Origins of Danish Legendary History, Studies in European Learned And Popular Traditions of Danians and Danes before A.D. 1200, nepublikovaná doktorská práca, Kodanská univerzita, 1995. Viac k tomu pozri ANDERSON, C. E.: *Formation and Resolution of Ideological Contrast in the Early History of Scandinavia*, Dissertation, University of Cambridge, Faculty of English, Department of Anglo-Saxon, Norse, & Celtic, 1999, s. 95-98 a 100-116.

<sup>33</sup>Príbeh sa zachoval v rôznych verziách: *Beowulf* 1016 a ďalej (vydanie *Beowulf*, Praha 2003); *Sága o Hrólfovi Krakim* (podľa <http://www.northvegr.org/lore/oldheathen/034.php>, preložil Peter Tunstall, 2003. *Northvegr* je nadácia, ktorá sa zaoberá severskou predkresťanskou históriou a kultúrou a je zaradená do kultúrnej sekcie UNESCO za šírenie kultúrnej rôznorodosti a dialógu medzi kultúrami); SAXO GRAMMATICUS, *Gesta Danorum* II. (vydanie *Saxonis Grammatici Gesta Danorum*, vyd. A. Holder, Strassburg 1886); *Chronicon Lethrense* (podľa <http://www.oe.eclipse.co.uk/nom/leje.html>, preložil Peter Tunstall, 2005). Kráľa Hrothulfa spomína tiež *Widsith* 45-49 (vydanie *Widsith*, ed. K. Malone, Copenhagen 1962); SNORRI STURLUSON, *Edda*, *Skáldskaparmál* 53 a 54 (vydanie *Snorri Sturluson, Edda a Sága o Ynglingzích*, Praha 2003); SNORRI STURLUSON, *Heimskringla*, *Sága o Ynglingoch* 29-30 (vydanie *Snorri Sturluson, Edda a Sága o Ynglingzích*, Praha 2003). V niektorých verziách Hrothulfa v bitke zabije Hartwar (Hiartuar, Hiartwarth, Hiorwarthus, Heorowearð, Hjörvarðr), jeho vazal. Hartwar však vládol iba deň, pretože ho zabil Vöggr (Vogg, Wigg, Wigge, Aki), príslušník Hrothulfovej družiny, ktorý sa potom postavil na čelo Hrothulfovho vojska. Jeho meno pripomína meno longobardského kráľa Vacha, ktorý zabil Tata krátko po jeho víťazstve nad Rodulfom. V tejto súvislosti si treba všimnúť, že Scyldingovci bojujú práve proti Heaðobeardom – „Bojovným Bardom“. Hoci nie je isté, v akom vzťahu sú Heaðobeardi k Longobardom, v epose *Beowulf* sa objavuje aj spojenie Heaðo-Scilfing a Heaðo-Reamovia, ktorých ako kmeň Raumarikov spomína IORDANES, *Getica* 23, čo naznačuje, že predpona Heaðo-/Heaðo- bola iba prívlastkom.

<sup>34</sup>Túto teóriu spracoval *T. J. Brandt* v dvoch štúdiách publikovaných na webe <http://www.gedevasen.dk/roekstone.html> a <http://www.gedevasen.dk/heruleng.html>, aj s literatúrou.

stopu po herulskom kráľovi Rodulfovi v runovom nápise vytesanom okolo roku 800 na kameni známom ako *Rökstenen*,<sup>35</sup> objavenom v 19. storočí vo švédskom Östergötlande. Dnes sa vďaka dôkladnému výskumu dajú takmer všetky slová čítať, ale zmysel textu zostáva čiastočne nejasný. Človek, ktorý zhotovil alebo dal zhotoviť tento nápis, uvádza niekoľkých svojich predkov, z ktorých Hraithulfar pripomína Rodulfa a Haruth herulské mená Aordus a Aruth známe z *Prokopia*. Spomína, ale nemenuje, ešte niekoho, kto mal zomrieť pred deviatimi generáciami spolu s Ostrogótmami pre svoje hriechy. Tým neznámym mužom by mohol byť opäť Rodulf, ktorého si Theodorich adoptoval za syna v zbrani krátko pred tým, ako ho Longobardi porazili. Ak by bol tento výklad nápisu správny, bol by tak jediným severským prameňom, ktorý by spájal Herulov a ich kráľovskú rodinu so švédskymi Gautmi, medzi ktorými sa podľa *Prokopia* usadili.

Longobardi v čase víťazstva nad Herulmi už neboli malým kmeňom, akým boli v čase *Tacita*, ani akým ich robila ich vlastná tradícia. Po pohltení zostávajúcich Herulov a prípadne aj zvyškov iných kmeňov mohlo dôjsť k ich „sekundárnej etnogenéze“,<sup>36</sup> keď sa spojili rôzne skupiny do jedného zväzu na čele s jediným kráľom. Nie je vylúčené, že vzopriet sa nadvláde Herulov a poraziť ich umožnil Longobardom až príchod ďalších družín, ktoré mohli prísť práve z Čiech pod vedením zabudnutého kráľa Pera. Možno práve tak sa dá vysvetliť aj zmienka o údajných zvyškoch Vachovho domu v kraji Beovinidov, čiže Vinidov (Slovanov) v krajine Beo (*Boiohaemum*), i neskoršia spriaznenosť s Daringmi a ich kráľovskou rodinou. Zvýšenie početného stavu Longobardom umožnilo, aby založili ríšu, ktorá trvaním, mocou a najmä rozlohou prekonala ríšu Herulov. V Rugilande a *felde* sa pravdepodobne zjednotili dovtedy nezávislé polabské kmene, a aby sa toto zjednotenie potvrdilo a upevnilo, splynuli aj ich vládnuce rody. Toto spojenie rodov naznačujú niektoré pramene, podľa ktorých Klaffo, predpokladaný Perov potomok, vládol 28 rokov. Je to takmer dvakrát dlhšie, ako Longobardi sídlili v Rugilande, kde sa vystriedali až traja ich králi. Ak by bol tento údaj správny, čo však asi nie je, tak Klaffo musel byť nielen nástupcom Godehoka, ale aj jeho rovesníkom. To by vysvetľovalo jeho krátku vládu po Godehokovi. Obaja králi by spočiatku vládli súčasne, ale každý iba svojej časti. Po Godehokovej smrti by Klaffo vládu nad všetkými Longobardmi zdedil alebo získal dohodou či silou. Ak však longobardské pramene uvádzajú, že Klaffo bol synom Godehoka, možno ním naozaj bol. Ak sa nechceme vzdať myšlienky na spojenie vládnucich rodov, môžeme predpokladať, že Klaffo bol synom Godehoka a Perovej dcéry alebo sestry. V prípade, že Godehok mal iba ženského potomka alebo nemal žiadne deti, Klaffo sa mohol stať jeho synom ako zať alebo adopciou. Za príkladom nemusíme chodiť ďaleko. Podľa povesti sa podobným spôsobom stal Gugingovcom Lamissio, ktorého si osvojil Agelmund, otec jedinej dcéry. O nástupe novej dynastie však v longobardských prameňoch žiadnu zmienku nenájdeme. Môžeme to vysvetliť tak, že ak by sa Perov rod pochádzajúci z Čiech medzi Lethingovcami presadil a prijal by aj ich kráľovskú tradíciu,<sup>37</sup> Longobardi to ako zmenu vládnucej dynastie nemuseli vôbec vnímať.

Mocenský rast Longobardov však neprišiel s kráľom Tatom. Krátko po jeho víťazstve nad Herulmi, asi v roku 510, ho zavraždil jeho príbuzný Vacho (Wacho, Waccho, Vakes) a nastúpil namiesto neho.<sup>38</sup> Vacho je prvý longobardský kráľ, o ktorom sa zmienili aj pramene nezávislé od longobardskej tradície. Podľa Rothariho zákonníka, *Origo* a *História codicis Gothani* bol Vacho synom Viniga (Winigis, Unichis) a Viniges bratom Tata. Vacho o život pripravil aj Zuchila (Vinsilo). A hoci sa z textu *Origo* zdá, že Tata a Zuchila zabil súčasne, neznamená to,

<sup>35</sup>BUGGE, S.: Der Runenstein von Rök in Östergötland, Schweden, Stockholm 1910; FRIESEN von, Otto: Rökstenen, Uppsala 1920.

<sup>36</sup>HAUPTFELD, G.: Die Gentes, s. 124-125 s pozn. 27); WOLFRAM, H.: *Österreichische Geschichte 378-907*. Wien 1995, s. 69; TŘEŠTÍK, D.: *Příchod*, s. 264 s pozn. 131).

<sup>37</sup>HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 124.

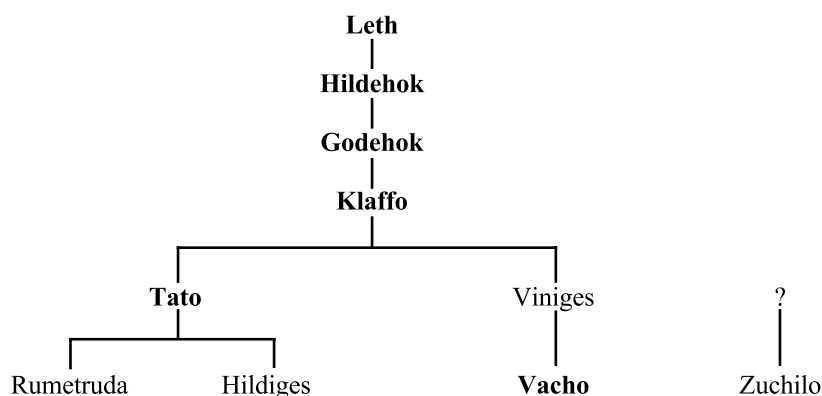
<sup>38</sup>*Edictum Rothari, Prologus; Origo gentis Langobardorum* 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 21; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 4.



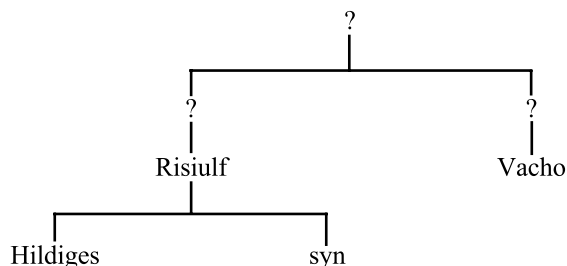
### Vojenská história

že sa to naozaj aj tak stalo. Kto však bol Zuchilo, prečo ho Vacho zabil a čím si zaslúžil, že sa udržal v longobardských dejinách, nie je známe. *Paulus* dokonca zle pochopil *Origo* a zo Zuchila spravil Vachovho otca, a teda Tatovho brata. Viniges sa z jeho spracovania stráca úplne.

Vacho, ak chcel, aby jeho vládu už nikto nespochybnil, sa musel zbaviť aj Hildiga (Heldechis, Hildechis, Ildichis, Ildigisal), podľa longobardských prameňov Tatovho syna. Hildiges s Vachom boj o moc prehral a život si zachránil iba útekou ku Gepidom.<sup>39</sup> Hildigovi potomkovia nie sú známi. Rodokmeň Lethingovcov do Vachovej uzurpácie podľa longobardských prameňov vyzerá nasledovne (králi sú zvyčajne zvýraznení):



*Prokopios*<sup>40</sup> tieto udalosti zaznamenal tiež, ale trochu inak. Nevedel síce, ako sa Vacho dostal k moci, vedel však, že po jeho smrti sa mal stať kráľom Risiulf, jeho bratranec (gr. *anepsios*) alebo v širšom zmysle bližší príbuzný. Vacho sa krátko pred smrťou rozhodol, že jeho nástupcom sa stane jeho maloletý syn Valthari a Risiulfa odsúdil do vyhnanstva. Risiulf odišiel na sever k Varnom. Vachovi to nestačilo a Varnov podplatil, aby ho zabili. Risiulf mal dvoch synov, ktorých zanechal doma. Prvý, ktorého meno nie je známe, zomrel asi prirodzeným spôsobom, druhý syn, Hildiges, utiekol krátko pred Vachovou smrťou k Slovanom, a potom ku Gepidom. Nie je prekvapením, že *Prokopios* zachytil Hildigove osudy lepšie. Nielenže bol svedkom týchto udalostí, ale vďaka svojmu postaveniu mohol mať niektoré informácie o jeho živote priamo od ľudí, ktorí ho poznali. Nemuselo ich byť vôbec málo, pretože Hildiges sa dokonca stal veliteľom jedného z palácových oddielov. Rodokmeň toho istého rodu podľa *Prokopia* vyzerá nasledovne:



<sup>39</sup>*Origo gentis Langobardorum* 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 21; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 4.

<sup>40</sup>PROCOPIUS, *De bello Gothico* III. 35.

Hoci to *Paulus* vôbec nespomína, je zrejme, že Rumetruda bola Hildigovou sestrou. O jeho bratovi longobardská tradícia na rozdiel od *Prokopia* nevie nič. To však nie je jediný rozdiel. Podľa longobardských textov bol Hildigov otec Tato, podľa *Prokopia* Risiulf. Ak však bol Risiulf podľa *Prokopia* Vachovým bratrancom, mal by byť synom Tata on a nie Hildiges. Zdá sa, že longobardské pramene preskočili jednu generáciu a z Hildiga, Tatovho vnuka, urobili jeho syna. Ako však vysvetliť, že Longobardi celkom zabudli na Risiulfa, ktorý sa dokonca mal stať ich kráľom? Aby sme mohli na túto otázku odpovedať, musíme sa vrátiť k Zuchilovi. Keďže sa z longobardskej tradície Risiulf vytratil, môžeme predpokladať, že Zuchilo (alebo Vinsilo) a Risiulf je tá istá osoba.<sup>41</sup> Po malej úprave jedného alebo druhého mena nie je vôbec ťažké nájsť určitú podobnosť. Je možné, že longobardský tvar, ktorý sa vyskytuje až v dvoch podobách, je domácou podobou alebo zdobeninou mena, ktoré možno tiež nie celkom presne zachytil *Prokopios*. Keďže ani jedno z týchto mien sa už inde nevyskytuje, takéto vysvetlenie je prijateľné. Cesta k zmene koncovky *-ulf* na *-lo* mohla byť rovnaká, ako v prípade polatinčeného mena prvého normanského vojvodu – Hrolf/Rollo. Okrem podobných mien je tu však ešte ďalšia skutočnosť, ktorá podporuje myšlienku o ich totožnosti. Oboch, Zuchila aj Risiulfa, zabil alebo dal zabiť Vacho. Keďže autor *Origo* ani *Paulus*, ktorý v tejto časti iba opisoval, už nespomenuli, kde a za akých okolností Vacho Zuchila zabil, nie je vylúčené, že Zuchilo zomrel až medzi Varnami tak, ako píše *Prokopios* o Risiulfovi.

Druhou možnosťou, ako objasniť Risiulfov pôvod a jeho nároky na trón, je vrátiť sa k príbehu o Tatovej dcére Rumetrude. Koncovka *-ulf* naznačuje, že nemenovaným Rodulfovým bratom bol práve Risiulf. To by však znamenalo, že Risiulf bol Herul.<sup>42</sup> V prospech tohto názoru hovorí aj *Prokopiova* správa, podľa ktorej Risiulf odišiel do vyhnanstva k Varnom, cez územie ktorých prešla aj časť Herulov po svojej porážke. Keďže Varni Risiulfa zabili, nie je známe, či chcel u nich zostať alebo pokračovať ďalej v ceste. Je dokonca možné, že odchod Herulov na Thule a Risiulfovo vyhnanstvo je tá istá udalosť, čo však *Prokopios* nepostrehol. Spojil by tak dve rôzne udalosti, Risiulfovo vyhnanstvo a Hildigov útek, a obe datoval až k narodeniu Valthariho. Keďže podľa longobardských prameňov sa vôbec nedá určiť presný čas ani sled týchto udalostí, zdá sa, že Risiulf utiekol krátko po Vachovej uzurpácii a Hildiges až po narodení Valthariho, teda niekedy po roku 535.<sup>43</sup> Ak sa však *Prokopios* nemýlil, je možné, že Risiulf odišiel k Varnom spolu s Hildigom, ktorý po smrti otca našiel záchranu medzi Slovanmi. Môžeme ešte uvažovať aj o tom, že Risiulf ako brat herulského kráľa sa s Rumetrudou oženil a ich vzťah bol úplne iný, než ako ho vykreslil príbeh. Predpoklad, že Risiulf je totožný s nemenovaným bratom Rodulfa, vychádza aj z podobnosti ich osudov. Rodulfov brat aj Risiulf sú nejakým spôsobom spojení s Tatom a obaja umierajú násilnou smrťou, hoci každý inak. Ak Tato po Rudolfovi prevzal vládu nad zjednoteným longobardsko-herulským kráľovstvom a Risiulf sa do jeho rodiny priženil, vysvetľovalo by to, prečo mal podľa *Prokopia* zo zákona väčšie právo na korunu. Tento zákon zrejme hovoril, že nástupcom kráľa sa mal stať manžel kráľovej dcéry, a nie vnuk kráľovho brata. To by znamenalo, že dedenie koruny z otca na syna, ktorý ju v prípade Vacha navyše získal násilím, nebolo ešte pravidlom. Vacho tak až dvakrát porušil zaužívaný spôsob voľby kráľa a nástupnícke práva príbuzných.<sup>44</sup> Ak kráľa muselo potvrdiť ešte aj kmeňové zhromaždenie, Vacho si zjavne poradil aj s touto formálnou procedúrou.

Ako vidieť, longobardské a byzantské pramene si v otázke príbuzenstva viac protirečia ako sa dopĺňajú. Opatrnejšie však treba pristupovať k longobardským. S istotou sa dá vlastne povedať

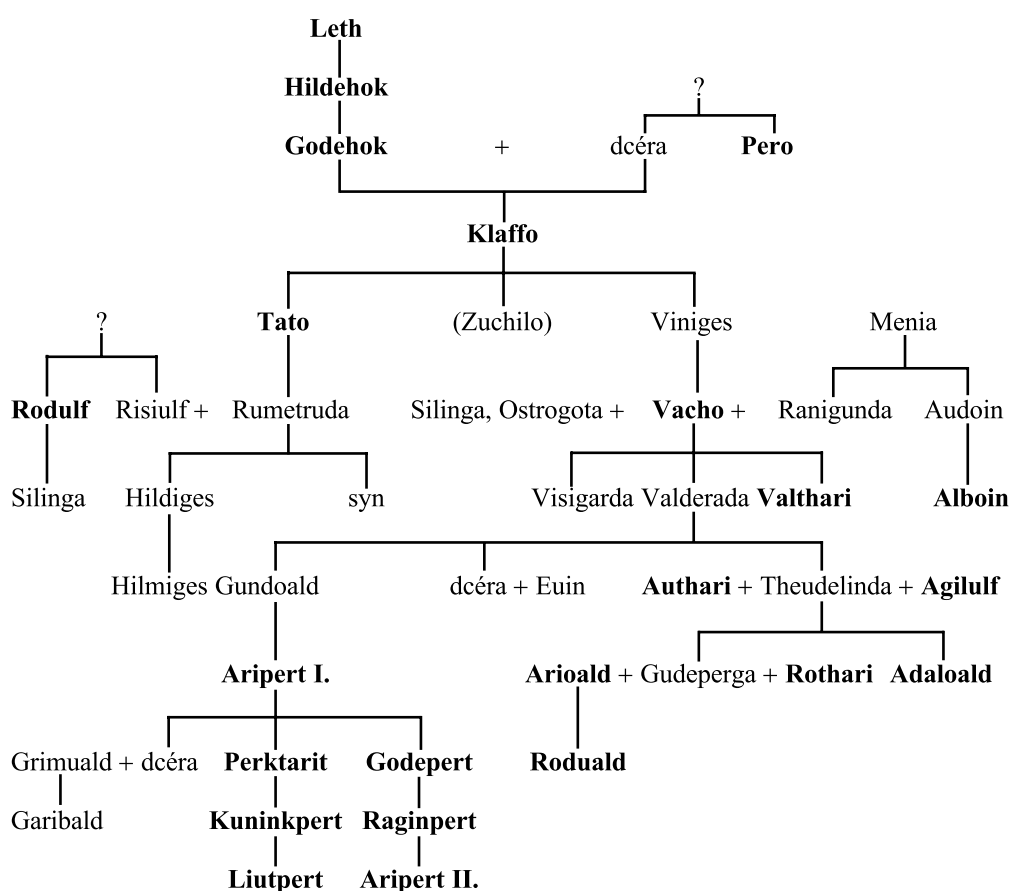
<sup>41</sup>SCHMIDT, L.: *Die Ostgermanen*, s. 578 s pozn. 3).

<sup>42</sup>HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 125; TŘEŠTÍK, D.: *Příchod*, s. 263.

<sup>43</sup>HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 125-126 s pozn. 44); TŘEŠTÍK, D.: *Příchod*, s. 269. K tomu pozri STEINHÜBEL, J.: Pôvod a najstaršie dejiny Nitrianskeho kniežatstva, In: *Historický časopis* 46/3, 1998, s. 377 s pozn. 41).

<sup>44</sup>GRIERSON, P.: Election and Inheritance in Early Germanic Kingship. In: *Cambridge Historical Journal*, Vol. 7, No. 1 (1941), s. 18. Pozri tiež TŘEŠTÍK, D.: *Příchod*, s. 268-269 s pozn. 149).

iba to, že všetci boli príbuzní. V akom príbuzenskom vzťahu však boli presne, sa z nich zistiť nedá. Podľa *Origo* boli Tato a Viniges bratia, a teda Vacho a Hildiges bratrance. Že boli Tato a Viniges synmi Klaffa, však uvádza iba Rothariho zákonník. *Origo* vyjadřila Vachov vzťah k Tatovi longobardským slovom *barba(n)*, ktoré sa prekladá ako otcov brat (*patruus*). Keďže spomína aj Zuchila, ktorého si *Paulus* navyše zamenil s Vinigom, dá sa usudzovať, že ak nebol totožný s Risiulfom, mohol byť tretím synom Klaffa. To by potom vysvetľovalo, prečo ich Vacho zabil oboch. V tom prípade je tiež možné, že Hildiges nebol synom Tata, ale Zuchila. Po spojení longobardských prameňov s údajmi *Prokopia* a doplnení našimi predpokladmi, môže rodokmeň longobardských kráľov až do 8. storočia vyzerat' nasledovne (kráľi sú zvýraznení). Ak bol Gundoald synom Vachovej dcéry Valderady, Vachovi potomkovia vládli s prestávkami až do roku 712:



Rodokmeň pozostáva z dvoch častí. Podobne ako v rodokmeni ostrogótskych Amalovcov, aj tu je postupnosť prvých, mýticko-historických kráľov jednoduchá a priamočiara z otca na syna.<sup>45</sup>

<sup>45</sup>Ďalším príkladom priamočiareho rodokmeňa otec – syn je rodokmeň kráľa Rothariho, ktorý ponúka iba základné údaje. Avšak rodokmeň franských Merovingovcov, longobardských Gausovcov alebo Bisinovej rodiny (pozri pozn. 64) dokazuje, že v skutočnosti bola aj Rothariho rodina rovnako rozvetvená.

Vzťahy medzi mladšími kráľmi sú už zložitejšie, a teda aj menej prehľadné. Len na základe porovnania oboch častí možno vysloviť názor, že začiatok rodokmeňa je umelý. Zjednodušenie začiatku rodokmeňov však nebolo zámerné. Ľudská pamäť, aby mohla uchovať čo najviac informácií, niektoré menej podstatné odsúva. Zabudnuté, ale stále veľmi pravdepodobné súvislosti, ako napríklad dedenie koruny, sa potom nahrádzajú predpokladmi alebo pravidlami odrážajúcimi stav spoločnosti a dobového myslenia. Kráľovskými otcami a synmi sa tak automaticky stávali všetci – bratia, bratranci, vnuci, strýkovia, poručníci alebo zaťovia. Niektorí neskorší kráľi, napríklad Authari a Agilulf, svoju vládu legitimizovali tým, že sa oženili s vnučkou kráľa Vacha, a kráľi Ariold a Rothari s jeho pravnučkou. Či sa niečo podobné stávalo skôr, v dobe, keď sa z časovo ohraničenej a volenej funkcie stávala doživotná a dedičná, zostáva otázkou.

Môžeme ešte pripustiť, že Viniges nebol bratom Tata, ale napríklad manželom jeho sestry. V takom prípade by boli rodinné vzťahy úplne iné, ako sa zdajú z *Prokopia* a longobardských prameňov, podľa ktorých bol Hildiges synom Tata a Vacho synom Viniga. Ak by bola oficiálna genealógia umelá, a teda nepresná, je možné, že otcovstvo bolo opačné. Ako naznačujú rovnaké koncovky mien, Vacho mohol byť synom Tata a Hildiges synom Viniga.<sup>46</sup> Do prvej skupiny sa dajú zaradiť mená končiace na *-o* (Klaffo, Tato a Vacho), do druhej končiace na *-ges(-gisel)/-chis* (Viniges a Hildiges, ku ktorým patrí ešte aj Hilmiges).<sup>47</sup> *Georg Hauptfeld* predpokladá, že Viniges a Hildiges patrili k lethingovským Longobardom, ktorí sa snažili obnoviť svoju moc nad celým longobardským zväzom v dnešnom Dolnom Rakúsku. Keďže však Vacho zabil aj Tata, nevylučuje, že mohlo ísť o mocenský boj aj medzi českými Longobardmi.<sup>48</sup> Ak bol Hildiges synom Viniga a nie Herula Risiulfa, mohol byť v čase, keď sa Vacho stal kráľom, ešte chlapcom, ktorý neznamenal výraznejšiu hrozbu. Preto utiekol ku Gepidom až vtedy, keď sa Vachovi narodil syn. V roku 568 sa časť Gepidov aj s Hildigovou družinou pripojila k Longobardom odchádzajúcim do Itálie. Na čele Hildigových Longobardov mohol stáť práve Hilmiges (Helmechis, Helmichis, Hilmichis, Hilmaegis, Elmigisil), ktorý v spolupráci s kráľovnou Rosamundou gepidského pôvodu zabil kráľa Alboina (Albuin, Albuen, Alboen, Albida) a pokúsil sa zmocniť trónu. Narazil však na odpor a musel aj s Rosamundou utiecť k Byzantíncom. Hilmiges bol kráľovým štítonošom (longobardsky *skilpor*) a podľa *Paula* aj jeho nevlastným bratom alebo blízkym rodinným priateľom (*conlactaneus*), čo môže byť dokladom jeho urodzeného pôvodu.<sup>49</sup> Ak bol Hildigovým synom, ktorého Alboin bez ohľadu na minulosť prijal do svojej družiny, jeho túžba vládnuť by sa dala chápať ako posledný pokus Lethingovcov získať naspäť korunu, ktorá im podľa práva patrila.

Z prameňov nevieme, prečo sa Vacho zmocnil koruny. Zdá sa, že to bola iba obyčajná uzurpácia. Ak však pripustíme, že longobardské pramene sú, najmä pokiaľ ide o príbuzenstvo, nie celkom dôveryhodné, a budeme predpokladať, že Longobardom vládli alebo chceli vládnuť dva rody, smrťou Tata a nástupom Vacha mohol vyvrcholiť ich boj o moc. Dôvodom k násilnej zmene mohla byť aj nespokojnosť mnohých Longobardov, ktorým sa nepáčilo, že ich kráľom sa má stať Herul Risiulf. V prípade, že Vacho konal v ich záujme a mal aj ich podporu, stačilo mu, aby sa zbavil iba tých, ktorí sa mu postavili alebo mohli jeho vládu ohroziť. Ak ho však viedli iba vlastné mocenské ambície, je zrejme, že si poslušnosť a vernosť veľmožov musel vynútiť alebo získať. Počas jeho vlády sa preto mohli dostať do popredia nové a nie iba longobardské rody. Jedným z nich mohli byť Gausovci, ktorí mohli byť Daringmi.<sup>50</sup> Iní

<sup>46</sup>HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 126.

<sup>47</sup>Oba typy mien boli medzi Longobardmi veľmi časté. *Paulov* praded sa volal Leupchis, jeho syn Lopichis a jeho syn, *Paulov* dedo, Arichis. Z ďalších s týmto zakončením môžeme spomenúť mená Adalgis, Alachis, Ansegis, Athalgis, Munichis alebo Ra(t)(i)chis.

<sup>48</sup>HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 126.

<sup>49</sup>PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* II. 29; HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 126.

<sup>50</sup>HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 131.

bádatelia<sup>51</sup> si myslia, že mohli byť Svěbmi a k moci sa dostali vďaka ich podpore. Duringom bol možno aj kráľ Agilulf z rodu Anawas. Kráľ Rothari pochádzal z rodu Harodovcov, mena pripomínajúceho kmeň Harudov. Jeden z Rothariho predkov sa volal Alaman (okolo roku 550, teda približne v čase Vachovej vlády), čo môže znamenať, že bol polovičný Alaman.<sup>52</sup> Skutočnosť, že sa Vacho zmocnil trónu, sa prejavila aj na spôsobe, ako sa k jeho vláde stavala longobardská tradícia. *Origo* napríklad pri jeho mene nepoužila slovo „vládoť“ (*regnare*), ktoré sa inak objavuje pri všetkých kráľoch. *Paulus* ako siedmeho kráľa uviedol Tata, ale ako ôsmeho, chybné, Valthariho. Vacha vynechal asi nechtiac, avšak mohol to urobiť zámerne. Správne poradie má Rothariho zákonník, na ktorý *Paulus* paradoxne práve v časti, kde uviedol nesprávny údaj, odkázal všetkých, ktorí o pravosti jeho slov pochybujú.<sup>53</sup> S Vachom sa na rozdiel od jeho predchodcu i nástupcu nespájajú ani žiadne hrdinské ságy. Z celých tridsať rokov jeho vlády je z longobardských prameňov známe iba to, že si podrobil Svěbov.<sup>54</sup> Je to naozaj málo, ak uvážime, že Vacho, jeden z najväčších longobardských kráľov, stál pri zrode ríše, o ktorej podporu sa uchádzali nielen Germáni, ale aj Byzancia. Longobardi úplne zabudli na posolstvo ostrogótskeho kráľa Vitiga i na spojenectvo, ktoré s Vachom nakoniec uzavrel Justinián. Je ťažké odpovedať na otázku, prečo si uchovali spomienky na podmanenie bezvýznamných Svěbov, ale už nie na styky s Ostrogótmami a Byzanciou.<sup>55</sup> Vachove zásluhy boli zamlčané asi práve preto, že bol uzurpátorom.<sup>56</sup>

Zrejme už za Vachovej vlády začali Longobardi prenikať do Panónie. Podporoval by to údaj, podľa ktorého Longobardi žili v Panónii 42 rokov. 42 rokov uvádza zhodne *Origo* i *Paulus*, *História codicis Gothani* má iba 22 rokov.<sup>57</sup> Keďže Longobardi odišli do Itálie v roku 568, nie je ťažké vypočítať, že Panóniu ovládli buď v roku 526/527 alebo 546/547. Jeden z týchto údajov je teda chybný. Keďže *História codicis Gothani* je najmladšia a obsahuje aj iné nepresnosti, zdá sa, že nepozorný bol opäť jej autor alebo pisár. Avšak nemusel to byť on, kto sa pomýlil, pretože *Origo* a *Paulus* sú v rozpore s vlastným údajom, podľa ktorého Longobardov do Panónie priviedol až Audoin (Auduin), ktorý sa stal kráľom najskôr v roku 545. *László Várady*<sup>58</sup> po rozbere rukopisov dospel k záveru, že už veľmi skoro došlo k rozdvojeniu písárskej tradície. Jedna časť textov uvádzala správne XXII rokov, druhá chybné XLII rokov. Autor *História codicis Gothani* použil predlohu, kde k tomuto písárskemu omylu nedošlo. Rok 526 by sme však nemali odmietnuť iba preto, že vychádza z chybného údaju. V roku 526 totiž zomrel ostrogótsky kráľ Theodorich a o rok neskôr sa stal byzantským cisárom Justinián (527 – 565). Je možné, že Longobardi využili zmenu na ostrogótskom tróne a začali sa tlačiť na východ do bývalých rímskych provincií Panónie I a Valerie. Panónie II a Savie sa však nedotkli,<sup>59</sup> inak by riskovali vojnu s Gótmami rovnako ako

<sup>51</sup>BÓNA, I.: *The Dawn*, s. 26.

<sup>52</sup>Edictum Rothari, Prologus: „Quartusdecimus Agilulf, Turingus, ex genere Anawas“; *Origo gentis Langobardorum* 6: „Et exivit Acquo dux Turingus de Thaurinis“; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 6. K tomu pozri SCHMIDT, L.: *Die Ostgermanen*, s. 566 a 579.

<sup>53</sup>PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 21: „Hoc si quis mendacium et non rei existimat veritatem, relegat prologum edicti, quem rex Rothari de Langobardorum legibus composuit, et pene in omnibus hoc codicibus, sicut nos in hac historiola inseruimus, scriptum reperiet“. K tomu pozri SCHMIDT, L.: *Die Ostgermanen*, s. 578 s pozn. 3).

<sup>54</sup>*Origo gentis Langobardorum* 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 21; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 4.

<sup>55</sup>O tom zachoval svedectvo PROCOPIUS, *De bello Gothico* II. 22.

<sup>56</sup>WOLFRAM, H.: *The Roman Empire*, s. 281; TŘEŠTÍK, D.: *Příchod*, s. 263. Mocenský vzostup však dokazujú archeologické nálezy, pozri TEJRAL, J.: *K langobardskému odkazu*, s. 430; DROBERJAR, E.: *Věk barbarů*, s. 177.

<sup>57</sup>*Origo gentis Langobardorum* 5; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* II. 7; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 3.

<sup>58</sup>VÁRADY, L.: *Epochenwechsel um 476*, Budapest-Bonn 1984, s. 114-119. Pozri tiež TŘEŠTÍK, D.: *Příchod*, s. 263.

<sup>59</sup>WOLFRAM, H.: *The Roman Empire*, s. 281; WOLFRAM, H.: *Österreichische Geschichte*, s. 66; POHL, W.: *Die Langobarden in Pannonien und Justinians Gotenkrieg*. In: *Ethnische und kulturelle Verhältnisse an der mittleren Donau vom 6. bis zum 11. Jahrhundert*, Symposium Nitra 6. – 10. November 1994, herausg. D. Bialeková a J. Zábojník, Bratislava 1996, s. 28-29.

Gepidi, ktorým sa nepodarilo obsadiť Sirmium. Skorší, ale postupný prienik longobardských skupín do severných oblastí Panónie zastávajú aj archeológovia *I. Bóna* a *Joachim Werner*.<sup>60</sup>

Za Vachovej vlády Longobardi udržiavali so všetkými svojimi susedmi priateľské vzťahy. Ich zárukou boli dynastické sobáše, ktoré Vacho uzatváral cieľavedome akoby po vzore Theodoricha. Vacho však nedohadoval manželstvá iba preto, aby posilnil svoju ríšu. Ako uzurpátor si chcel nimi poistiť aj svoje postavenie v rámci kmeňa. S touto jeho snahou zrejme súvisí aj jeho spojenectvo s Justinianom, za ktoré si určite nechal dobre zaplatiť. Časť z cisárových peňazí sa nepochybne ušla aj longobardským veľmožom, ktorí keď videli, že Vacho je schopný zveľadiť ich majetok, nemali už dôvod ho odstrániť. Vachovou prvou manželkou, zrejme krátko po tom, ako sa zmocnil trónu, sa stala Ranigunda (Radegunda, Raicunda), dcéra kráľa Duringov Bisina (Bissin, Bysin, Basin, Pisen, Fisud) a Menie.<sup>61</sup> Rodokmeň Bisinovej rodiny sa dá zostaviť na základe longobardských prameňov, *Životopisu svätej Radegundy* a básní od *Venantia Fortunata*<sup>62</sup> a *Histórie Frankov* od *Gregora z Tours*.<sup>63</sup> Všetky pramene sa navzájom dopĺňajú, ale sčasti aj protirečia. Podľa *Gregora* bola napríklad Basina manželkou Bisina, ktorého opustila a odišla za franským kráľom Childerichom (458 – 481). Z tohto zväzku sa im narodil Chlodovig (481 – 511) a Audofleda. Avšak podobnosť mien Bisin – Basina naznačuje, že išlo skôr o súrodenca alebo otca a dcéru ako manželov.<sup>64</sup>

Longobardi sa nestali súčasťou Theodorichovho spojeneckého systému. Zdá sa, že miesto a úlohu porazených Herulov mali zaujať Duringovia, pretože okolo roku 510 si ich kráľ Hermenefrid (okolo 511 – 531) vzal za manželku Theodorichovu neter Amalabergu.<sup>65</sup> Keďže

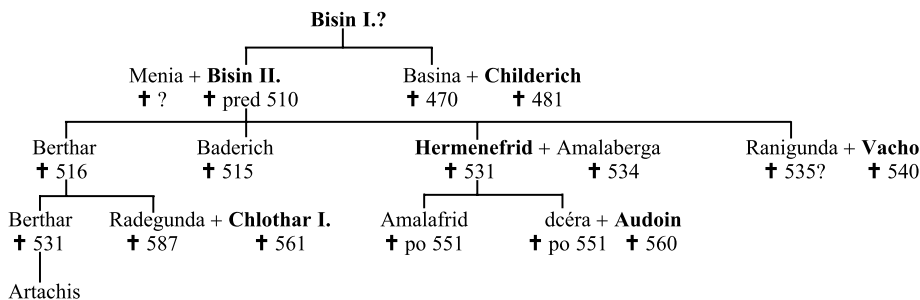
<sup>60</sup>BÓNA, I.: *Die Langobarden*, s. 236 s pozn. 211); BÓNA, I.: *The Dawn*, s. 31-32; WERNER, J.: *Die Langobarden*, s. 12 a 131-132.

<sup>61</sup>Origo gentis Langobardorum 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 21; *Historia Langobardorum* codicis Gothani 4; SCHMIDT, L.: *Die Ostgermanen*, s. 579; WERNER, J.: *Die Langobarden*, s. 133; BÓNA, I.: *The Dawn*, s. 25; HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 124.

<sup>62</sup>VENANTIUS FORTUNATUS, *Vita Sanctae Radegundis* 3 (vydanie Venanti Honori Clementiani Fortunati Presbyteri Italici Opera pedestria, Vitae Sanctorum, MGH AA IV/2, rec. B. Krusch, Berolini 1885); VENANTIUS FORTUNATUS, *De excidio Thoringiae, Ad Artachin* (vydanie Venanti Honori Clementiani Fortunati Presbyteri Italici Opera poetica, MGH, AA IV/1, rec. F. Leo, Berolini 1881).

<sup>63</sup>GREGORIUS TURONENSIS, *Historia Francorum* II. 12, III. 4, III. 7-8 (vydanie Gregorii episcopi Turonensis Historiarum libri X, cur. B. Krusch, MGH, Scriptores rerum Merovingicarum, Hannoverae 1937); FREDEGARIUS, *Chronica* III. 12 a 32 (vydanie Fredegarii et aliorum Chronica. Vitae Sanctorum, ed. B. Krusch, MGH, SS rer. Merov. Tomus II, Hannoverae 1888).

<sup>64</sup>Na pohrebisku neďaleko Weimaru sa v pomerne jednoduchom ženskom hrobe (č. 52) našla strieborná lyžica s nápisom *Basenae*. Tento predmet sa však neskôr stratil, k tomu pozri BEHM-BLANCKE, G.: *Gesellschaft und Kunst der Germanen. Die Thüringer und ihre Welt*, Dresden 1973; Gregorii episcopi Turonensis *Historiarum libri X*, MGH, Scriptores rerum Merovingicarum, s. 61 s pozn. 6). Pravdepodobný rodokmeň Bisinovho rodu (králi sú zvýraznení):



<sup>65</sup>ANONYMUS VALESIANUS, pars posterior 12. 70 (vydanie Consularia Italica, ed. Th. Mommsen, MGH, AA IX, *Chronica minora saec. IV. V. VI. VII. vol. I*, Berolini 1892, s. 324); IORDANES, *Getica* 297; CASSIODORUS, *Variae* IV. 1; GREGORIUS TURONENSIS, *Historia Francorum* III. 4, FREDEGARIUS, *Chronica* III. 30. K tomu pozri WOLFRAM, H.: *Österreichische Geschichte*, s. 66-67.

až do zániku svojej ríše mali Daringovia s Longobardmi dobré vzťahy, je možné, že sa vďaka svadbe s Ranigundou aj Vacho stal, hoci len nepriamo, Theodorichovým spojencom. Vachovo manželstvo s Ranigundou však netrvalo dlho a nevzišli z neho ani potomkovia. Jeho koniec sa dá vysvetliť dvojako. Buď Ranigunda zomrela prirodzenou smrťou alebo sa jej Vacho vzdal preto, že sa Hermenefrid oženil s Amalabergou a spojil sa s Ostrogótmami, zatiaľ čo Longobardi dávali prednosť spojenectvu s Frankmi. Je možné aj to, že smrť Ranigundy okamžite využil Theodorich a sobáš s Hermenefridom dohodol preto, aby Daringov dostal na svoju stranu. S tým nepochybne súvisí aj smrť Hermenefridových bratov, za ktorými podľa *Gregora* stála „zlá a krutá“ Amalaberga.<sup>66</sup>

Druhou Vachovou manželkou sa okolo roku 519 stala Austrigusa, dcéra gepidského kráľa Elemunda (po 505 – okolo 548).<sup>67</sup> Ak boli Gepidi ešte stále znepriatelení s Ostrogótmami, bol by to Vachov zásadný politický obrat, ktorý ho nutne doviedol k spojenectvu s Frankmi. Z tohto manželstva sa mu narodili dve dcéry, Visigarda a Valderada (Vuldetrada). Asi okolo roku 530 sa Vacho dohodol s franským kráľom Theuderichom (511 – 533), že ju vydá za jeho syna Theudeberta (533 – 548).<sup>68</sup> Ich zásnuby sa kryjú s rastúcim franským tlakom na Daringov, a táto časová blízkosť oboch udalostí iste nebude náhodná. O tomto sobáši sa okrem longobardských prameňov zmienil napokon aj *Gregor*. Netušil, či dcéra bola Visigarda, na rozdiel od Longobardov, ktorí dobre vedeli, že Theudebert bol kráľom Frankov. *Gregora* to ani veľmi nezaujímalo a uspokojil sa s údajom, že bola dcérou „nejakého kráľa“ (*cuiusdam regis*). Keď však malo dôjsť k svadbe, objavila sa nepríjemnosť, ktorá by Frankom priniesla veľkú hanbu a mohla zničiť dobré vzťahy s Vachom. Theudebert sa počas jednej vojenskej výpravy okolo roku 533 do južnej Galie zamiloval do Rimanky Deuterie a odmietal sa s Visigardou oženiť. Keď už prešlo sedem rokov od zásnub, začali byť Frankovia nespokojní. Je to dobrý dôkaz, aké bolo pre nich priateľstvo s Longobardmi dôležité. Theudebert nakoniec ich tlaku ustúpil a dal prednosť potrebám štátu pred svojimi citmi.<sup>69</sup> Deuteriu, s ktorou už mal syna Theudebalda (548 – 555), opustil a oženil sa s Visigardou. Aby sa spojenectvo a najmä Theudebertova vernosť ešte upevnila, Vacho dal svoju mladšiu dcéru Valderadu jeho synovi.<sup>70</sup> Visigarda však zomrela pomerne mladá a jej smrť padla vzhľadom na Theudebertovi, ktorý sa vrátil k Deuterii.

Osud Valderady bol pestrejší. Jej manžel Theudebald vládol iba sedem rokov a po jeho smrti získal jeho časť kráľovstva i manželku jeho prastrýc Chlothar (511 – 561), najmladší Chlodovigov syn. Je to ten istý Chlothar, ktorý sa oženil aj s Radegundou, neterou kráľa Hermenefrida. Dokopy vystriedal pravdepodobne až sedem manželiek. Svadbou s Valderadou však pohoršil cirkev a musel sa jej vzdať. Okolo roku 555 ju prenechal Garibaldovi, bavorskému vojvodovi z rodu Agilolfingovcov.<sup>71</sup> Valderade sa až z tohto posledného manželstva narodil potomok, dcéra Theudelinda, ktorá neskôr zohrala významnú úlohu v dejinách Longobardov. Najprv ju zasnúbili s franským kráľom Childebertom I. (511 – 558), ale oženil sa s ňou až longobardský kráľ Authari (584 – 590), syn kráľa Klefa (572 – 574) z rodu Beleos. Po smrti Authariho sa jej druhým manželom stal Agilulf (590 – 615). Theudelinda prišla do Itálie spolu

<sup>66</sup>GREGORIUS TURONENSIS, *Historia Francorum* III. 4: „uxor iniqua atque crudelis Amalaberga nomen inter hos fratres bellum civile dissimulat“.

<sup>67</sup>Origo gentis Langobardorum 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 21; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 4.

<sup>68</sup>Origo gentis Langobardorum 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 21; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 4; GREGORIUS TURONENSIS, *Historia Francorum* III. 20; FREDEGARIUS, *Chronica* III. 38-39. Pozri tiež BÓNA, I.: *Die Langobarden*, s. 233.

<sup>69</sup>GREGORIUS TURONENSIS, *Historia Francorum* III. 27.

<sup>70</sup>Origo gentis Langobardorum 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 21; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 4; GREGORIUS TURONENSIS, *Historia Francorum* IV. 9; FREDEGARIUS, *Chronica* III. 49.

<sup>71</sup>Garibald je prvý po mene známy bavorský vojvoda. GREGORIUS TURONENSIS, *Historia Francorum* IV. 9; FREDEGARIUS, *Chronica* III. 50; Origo gentis Langobardorum 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 21. Longobardské pramene Chlothara nespomínajú.

s bratom Gunduoldom,<sup>72</sup> ktorého syn Aripert (653 – 661) sa stal kráľom Longobardov a založil tak bavorskú (agilolfingovskú) dynastiu. Nie je známe, kedy presne Austrigusa zomrela, jej smrť však predznamovala koniec priateľstva medzi Longobardmi a Gepidmi. Po Elemundovej smrti okolo roku 548 mal nastúpiť jeho mladý syn Ostrogot (Ustrigoth), ale o vládu ho pripravil Turisind (Thorisin, okolo 548 – po 560), možno jeho poručník. Ostrogot utiekol k Longobardom, ktorí v tom čase už boli spojencami cisára a nepriateľmi Gepidov.<sup>73</sup>

Vachovou poslednou manželkou sa stala Silinga (Salinga), ktorá bola podľa longobardských prameňov dcérou herulského kráľa.<sup>74</sup> Keďže všetky zhodne uviedli, že po smrti Rodulfa už Heruli nemali kráľa, zdá sa, že jej otcom bol práve on. Až také isté to však nie je, pretože Rodulfa ako jej otca priamo nespomínajú. Z byzantských prameňov tiež vieme, že sa Longobardi, pokiaľ išlo o Rodulfových nástupcov, mýlili. Byzantskí historici *Malalas* a *Theofanes* poznali Greta<sup>75</sup> a *Prokopios* spomenul ešte ďalších štyroch herulských kráľov. Dokonca aj *Paulus* písal o Sindualdovi, i keď nie ako o kráľovi Herulov. Ak bola Silinga dcérou Rodulfa, je možné, že aj s Risiulfom patrila k tým, ktorí zostali s Longobardmi. Vacho svadbou so Silingou, dcérou mŕtveho kráľa a princeznou zo zničeného kráľovstva, nezískal žiadnych nových spojencov. Dostal však to, čo pre neho znamenalo najviac. Pred rokom 540 sa mu narodil jediný syn.

Vacho zomrel okolo roku 540 a svojmu nedospelému synovi Valtharimu<sup>76</sup> (Walt(h)ari, Waltarene, Valdarus) zanechal veľkú a mocnú ríšu. Regentskú vládu za Valthariho (540 – 546) získal Audoin z rodu (*fara*) Gausovcov. Audoinovi sa longobardské pramene venovali ešte menej ako Vachovi. *Origo* ho spomína iba v jednej vete, *História codicis Gothani* v troch. Všetko, čo o ňom vieme, vieme iba z tzv. ságy o Turisindovi, ktorú prerozprával *Paulus*.<sup>77</sup> Ďalšie cenné informácie poskytol *Prokopios*. Podľa *História codicis Gothani* bola jeho matkou Menia,<sup>78</sup> ktorá sa po smrti svojho manžela kráľa Bisina vydala za niekoho z Gausovcov. Audoin bol tak polovičným bratom Ranigundy, a teda Vachovým švagrom. Je možné, že Audoin prišiel k Longobardom už spolu s Ranigundou. Keďže nie je známe, prečo sa stal poručníkom práve on, rozhodlo možno práve to, že bol najbližší Vachov žijúci príbuzný, samozrejme, okrem Hildiga. Audoin si vzal za manželku Rodelindu.<sup>79</sup> Čiou bola dcérou, sa nevie. Podľa niektorých bádateľov mohla byť bavorskou princeznou.<sup>80</sup> Z tohto manželstva sa mu narodil syn Alboin. Že však mal Audoin aj dcéru, sa dozvedáme iba z básne *Widsith*, kde sa hovorí o Ealhilde ako o „Eadwinovej dcére“.<sup>81</sup> Rod Gausovcov vyzerá nasledovne:

<sup>72</sup>*Origo gentis Langobardorum* 6; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* III. 30 a IV. 48; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 6; FREDEGARIUS, *Chronica* III. 54.

<sup>73</sup>PROCOPIUS, *De bello Gothico*, IV. 27.

<sup>74</sup>*Origo gentis Langobardorum* 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 21; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 4.

<sup>75</sup>MALALAS, *Chronographia XVIII* (vydanie Ioannis Malalae *Chronographia*, rec. L. Dindorf, Corpus scriptorum historiae Byzantinae, Bonnae 1831, s. 427-428); THEOPHANES, *Chronographia* 6020 (vydanie Theophanis *Chronographia*, rec. J. Classen, CSHB, Bonnae 1839, vol. I)

<sup>76</sup>*Origo gentis Langobardorum* 4; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 22; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 4; PROCOPIUS, *De bello Gothico* III. 35.

<sup>77</sup>MOISL, H.: *Kingship*, s. 114

<sup>78</sup>*Historia Langobardorum codicis Gothani* 5; SCHMIDT, L.: *Ostgermanen*, s. 530, 579-580; GRIERSON, P.: *Election and Inheritance*, s. 19.

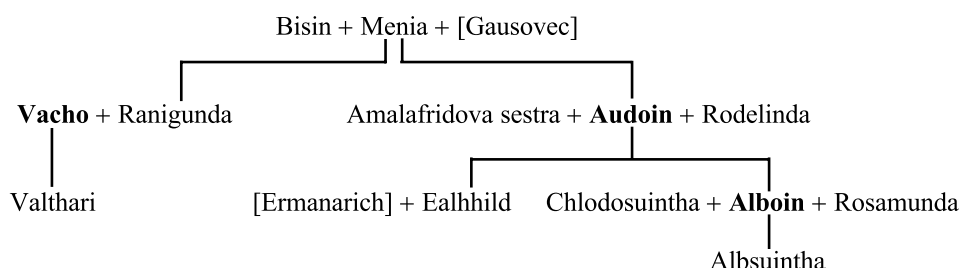
<sup>79</sup>*Origo gentis Langobardorum* 5; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 27; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 5.

<sup>80</sup>BÓNA, I.: *The Dawn*, s. 26.

<sup>81</sup>Widsith 97-98. V básni potulný pevec rozpráva, ako odišiel ku Gótom spolu s Ealhildou (verše 5-8) a zostal u Ermanaricha, ktorý mu dal zlatý náhrdelník (88-92). Túto cennosť dal svojmu pánovi, myrgingskému kniežatú Eadgilsovi (93-96). Od Ealhildy potom dostal druhý (97-102). SCHMIDT, L.: *Ostgermanen*, s. 574 a 580; MOISL, H.: *Kingship*, s. 115. K identifikácii Ealhildy ako manželky gótskeho kráľa Ermanaricha pozri BRADY, C.: *Innweorud Earmanrices*. In: *Speculum*, Vol. 15, No. 4. (1940), s. 454 s pozn. 2). Ak má byť Ealhild Audoinovou dcérou, je jasné, že nemohla byť družkou Ermanaricha žijúceho v 4. storočí. Môže však ísť o „literárne“ manželstvo, ktoré malo ukázať, že Ealhild je rodom vhodná, aby sa stala manželkou Ermanaricha.



### Vojenská história



Regent Audoin zrejme naďalej udržiaval dobré vzťahy s Frankmi, keďže Valthari bol bratom Theudebertovej manželky i manželky jeho syna. Na druhej strane, spojenectvo s Justiniánom asi ochablo, pretože cisárovi sa po zajatí Vitiga zrejme zdalo, že vojna sa skončila a Longobardov už nepotrebuje. Zmena nastala až potom, čo Theudebert porazil a podrobil si Alamánov, Burgundov, Duringov i Vizigótov, a keď asi v roku 545 dostal od Totilu Venetiu, aby naďalej zostal neutrálny.<sup>82</sup> Keď sa Justinián dozvedel, že sa Audoin (546 – 560) stal novým longobardským kráľom,<sup>83</sup> chopil sa príležitosti a získal si jeho podporu vo vojne proti Ostrogótom.<sup>84</sup> Prečo ale na dohodu s cisárom pristúpil Audoin? Nevieme presne, kedy bezdetný (long. *farigaidus*<sup>85</sup>) Valthari zomrel a čo bolo príčinou jeho náhlejšej a predčasnej smrti. Jeho smrťou sa však pretrhlo posledné rodinné puto s Frankmi. Valthari zrejme zomrel prirodzeným spôsobom asi v roku 545 alebo 546, ak by však zomrel až po smrti Theudeberta v roku 548, ktorý nad ním mohol držať ochrannú ruku, nie je vylúčené, že ho o život pripravil Audoin. Ak by jeho smrť vtedy naozaj vzbudzovala pochybnosti, vysvetľovalo by to, prečo sa vzťahy s Frankmi tak rýchlo zhoršili. Audoin, ktorý korunu získal tiež nie celkom zákonne,<sup>86</sup> si podobne ako Vacho pred zhruba siedmimi rokmi, asi veľmi rýchlo spočítal, od koho získa viac. Keďže ako nový kráľ si musel svoje postavenie upevniť doma i navonok, cisárova ponuka prišla vhod. Za spojenectvo s Audoinom zaplatil Justinián na prvý pohľad pomerne veľa. Longobardom odstúpil východ Norika Mediterranea a západ Panónie medzi Drávou a Sávou.<sup>87</sup> V skutočnosti to až taká veľká strata nebola, pretože im vlastne dal to, čo nemal. „Daroval“ im iba to, odkiaľ sa už Ostrogóti stiahli a čo ešte neovládali Gepidi alebo neobsadili Frankovia, ktorých ríša v tom čase siahala až k Panónii.<sup>88</sup> K dohode medzi cisárom a Audoinom mohlo dôjsť kedykoľvek medzi rokmi 543 a 548, teda v čase, keď cisárska armáda v Itálii zažívala najhoršie obdobie. J. Werner<sup>89</sup> predpokladá, že Theudebert a Elemund zomreli v roku 547 a Justinián uzavrel spojenectvo s Alboinom v roku 547 alebo 548. K tomuto neskoršiemu datovaniu sa prikláňame aj my.

<sup>82</sup>PROCOPIUS, *De bello Gothico* I. 13, III. 33, IV. 24; HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 127-128.

<sup>83</sup>Origo gentis Langobardorum 5; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 22; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 5; PROCOPIUS, *De bello Gothico* III. 35.

<sup>84</sup>Keď sa novým franským kráľom stal Theudebald, Justinián sa ihneď pokúsil zlákať ho rovnako, ako Audoina, na svoju stranu, pozri PROCOPIUS, *De bello Gothico* IV. 24.

<sup>85</sup>MALONE, K.: *Agelmund and Lamicho*, s. 320.

<sup>86</sup>PROCOPIUS, *De bello Gothico* IV. 27; BÓNA, I.: *The Dawn*, s. 9-10; TŘEŠTÍK, D.: *Příchod*, s. 269.

<sup>87</sup>PROCOPIUS, *De bello Gothico* III. 33; *Origo gentis Langobardorum* 5; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 22; PAULUS DIACONUS, *Historia Romana* XVI. 20; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 5. K tomu pozri POHL, W.: *Die Langobarden*, s. 29; POHL, W.: *The Empire and the Lombards: Treaties and negotiations in the sixth century*. In: *The transformation of the Roman World vol. I, Kingdoms of the Empire*, Leiden-New York-Köln 1997, s. 88-89.

<sup>88</sup>Epistolae Austrasiacae 20 (vydanie Epistolae III, MGH, Epistolae Merowingici et Karolini aevi I, Berolini 1892); WOLFRAM, H.: *Österreichische Geschichte*, s. 68; WERNER, J.: *Die Langobarden*, s. 11 a 137; HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 128; POHL, W.: *Die Langobarden*, s. 31.

<sup>89</sup>WERNER, J.: *Die Langobarden*, s. 140. Pozri tiež POHL, W.: *The Empire*, s. 89 s pozn. 89).

Zmena politickej orientácie Longobardov po roku 547 alebo 548 bola neskôr ešte poistená sobášom Audoina s dcérou Hermenefrida, ktorý dohodol cisár. Jeho zámer bol jasný. Jej brata Amalafrida o otcovo kráľovstvo pripravili Frankovia a spojenie Bisinovho rodu s longobardským jednoznačne ukazuje, proti komu smerovalo.<sup>90</sup> Audoinovi potomkovia z tohto manželstva nie sú známi. Po porážke ostrogótskeho kráľa Totilu v roku 552 a ukončení vojny medzi Longobardmi a Gepidmi v tom istom roku sa však vzťahy Longobardov s Gepidmi a Frankmi opäť zlepšili.

Súčasťou mierovej dohody medzi Longobardmi a Gepidmi boli vraždy Hildiga, ktorý sa stále zdržiaval u Gepidov, a Ostrogota žijúceho s Longobardmi.<sup>91</sup> Audoin sa po smrti Hildiga už nemusel obávať, že by niekto spochybnil jeho vládu a vládu jeho syna, a s franským kráľom Chlotharom dohodol sobáš Alboina s Chlodosuinthou.<sup>92</sup> Z tohto zväzku sa Alboinovi narodila jediná dcéra Albsuintha. Kedy nastúpil Alboin po svojom otcovi, nie je známe. Ak sa dá spoľahnúť na *Paulovu* chronológiu, Audoin zomrel o čosi skôr ako gepidský kráľ Turisind, čo nebolo skôr ako v roku 560.<sup>93</sup> Chlodosuintha zomrela asi v roku 567 a Alboin sa mohol rozhliadať po novej manželke. Stala sa ňou Rosamunda, dcéra gepidského kráľa Kunimunda (po 560 – 568), ktorú spoznal možno už v roku 552, keď bol na dvore jeho otca Turisinda, aby uzavreli medzi znepriatelenými kráľovstvami mier. Získal ju však až v roku 567 po víťaznej vojne, ktorej príčinou bol podľa *Theofylakta* práve jej únos.<sup>94</sup> Alboin nakoniec urobil to isté, čo Vacho zhruba pred 30 rokmi – oženil sa s dcérou mŕtveho kráľa a princeznou zo zničeného kráľovstva. Avšak na rozdiel od Vacha, ktorému sa z tohto manželstva narodil vytúžený syn a následník trónu, Alboin za tento krok zaplatil životom tri a pol roka po príchode Longobardov do Itálie. V roku 572 ho zavraždil Hilmiges s Rosamundou. Jeho smrť je zachytená v prameňoch pomerne dobre, i keď treba povedať, že najmä vďaka dôvodom a okolnostiam, za ktorých ho zabili.<sup>95</sup>

Rosamunda a Hilmiges, ktorému sa nepodarilo stať sa kráľom, zomreli krátko po úteku do Ravenny, kam zobrali aj Alboinovu dcéru Albsuinthu spolu s longobardským kráľovským pokladom. Albsuinthu aj s pokladom potom poslal Longinus, prefekt Ravenny, do Konštantínopola. Jej ďalšie osudy nie sú známe. Nič nevieme ani o Alboinovej sestre Ealhilde. Smrťou Alboina rod Gausovcov vymrel a novým kráľom sa stal Klef, ktorého však po dvoch rokoch vlády stihol rovnaký osud ako Alboina. Po smrti Klefa Longobardi nemali kráľa podľa *Paula* desať rokov, podľa iných prameňov až dvanásť. Vláda vojvodov (*duces*) skončila až korunováciou Klefovho syna Authariho v roku 584.

<sup>90</sup>PROCOPIUS, *De bello Gothico* IV. 25; IORDANES, *Romana* 386 (vydanie *Iordanis Romana et Getica*, ed. Th. Mommsen, *Monumenta Germaniae Historica*, AA V/1, Berolini 1882); WERNER, J.: *Die Langobarden*, s. 140-142.

<sup>91</sup>PROCOPIUS, *De bello Gothico* IV. 27.

<sup>92</sup>GREGORIUS TURONENSIS, *Historia Francorum* IV. 3 a 41; FREDEGARIUS, *Chronica* III. 65; *Origo gentis Langobardorum* 5; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 27; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 5. K datovaniu pozri SCHMIDT, L.: *Die Ostgermanen*, s. 582-583; HAUPTFELD, G.: *Die Gentes*, s. 131.

<sup>93</sup>PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* I. 27. K tomu pozri SCHMIDT, L.: *Die Ostermanen*, s. 583; WERNER, J.: *Die Langobarden*, s. 141; BÓNA, I.: *Die Langobarden*, s. 239.

<sup>94</sup>THEOPHYLACTUS SIMOCATTA, *Historiae* VI. 10 (vydanie *Theophylacti Simocattae Historiae*, ed. C. De Boor, Leipzig 1883).

<sup>95</sup>*Origo gentis Langobardorum* 5; PAULUS DIACONUS, *Historia Langobardorum* II. 28-30; *Historia Langobardorum codicis Gothani* 5; ANDREAS BERGOMAS, *Historia*; GREGORIUS TURONENSIS, *Historia Francorum* IV. 41; FREDEGARIUS, *Chronica* III. 66; AGNELLUS, *Liber pontificalis ecclesiae Ravennatis, De sancto Petro Seniore* XXVIII. 96 (vydanie *Agnelli Liber pontificalis ecclesiae Ravennatis*, ed. G. Waitz, MGH, SS rer. Lang., Hannoverae 1878); *Excerpta Sangallensia* sub a. 571 (*Chron. min.* I, s. 336); *Prosperi Tironis Aquitani auctarii Havniensis extrema* 5 (*Chron. min.* I, s. 43-44); MARIUS AVENTICENSIS, *Chronica* sub a. 572 (vydanie *Marii episcopi Aventicensis Chronica*, ed. Th. Mommsen, MGH, AA IX, *Chronica minora saec. IV. V. VI. VII. vol. II*, Berolini 1894); IOHANNES ABBAS BICLARENSIS, *Chronica* sub a. 573, 1 (vydanie *Victoris Tonnennensis episcopi Chronica*, ed. Th. Mommsen, MGH, AA IX, *Chron. min.* II).

### *Vojenská história*

Hoci boli Longobardi posledným z migrujúcich germánskych kmeňov, v posilňovaní kráľovskej vlády a autority za svojimi susedmi nezaostávali. Aj u nich prebiehal boj o moc, kráľovraždy a uzurpácie. Ako ukazuje aj príklad kráľov Vacha a Audoina, násilné prevzatie trónu porušujúce zaužívané zvyky boli pre ďalší vývoj kráľovstiev prospešné. Nezriedka sa totiž vďaka nim k moci dostali ctižiadostiví králi, ktorí svoju ríšu upevnili či dokonca rozšírili.

#### P. BYSTRICKÝ: DIE LOMBARDISCHEN KÖNIGE 488 – 572

Der Verfasser beschäftigt sich mit der Geschichte der Lombarden in der Zeit von ihrer Ankunft in den Raum des Mitteldonaus gegen 487 bis zum Jahr 572. Er geht vor allem aus lombardischen schriftlichen Quellen aus, die er gegenseitig vergleicht, weist auf die Kongruenzen und Unterschiede hin und ergänzt sie durch Angaben aus dem angelsächsischen Gedicht Widsith, aus fränkischen Chroniken und aus der Schrift des byzantinischen Historikers Procopius. In der Einleitung schildert er den Sieg der Lombarden über die Heruler im Jahre 507, der den Macht- und territorialen Anstieg ihres Reiches ermöglichte.

Der Autor folgt die Schicksale der Könige aus zwei lombardischen Dynastien Lething und Gaus. Er konzentriert sich vor allem auf die Könige Wacho und Audoin: Wach erwarb die Krone durch Gewalt und Audoin verhinderte dem legitimen Nachfolger die Regierung anzutreten. Auf Grund der Quellen untersucht der Verfasser sowohl ihre Herkunft, als auch die Familien- und Verwandtschaftsverhältnisse mit anderen königlichen Geschlechtern und ergänzt oder rekonstruiert ihre Stammbäume. Er beachtet dynastische Eheschließungen, durch die Bündnisse zwischen germanischen Königsreichen und Byzanz entstanden, bestätigt oder befestigt wurden. Obwohl die Lombarden der letzte germanische Wandstamm war, in der Festung der königlichen Macht und Autorität standen sie im Vergleich mit ihren Nachbarn nicht nach. Auch da verlief ein Machtkampf, nicht selten wurde ein König ermordet oder die Macht usurpiert. Wie auch die Beispiele der Könige Wacho und Audoin zeigen, traditionswidrige gewaltsame Machtannahmen waren für die weitere Entwicklung der Königsreiche nützlich. Nicht selten kamen dank solchen Vorgängen ehrgeizige Könige zur Macht, die ihr Reich befestigten oder sogar ausweiterten.